

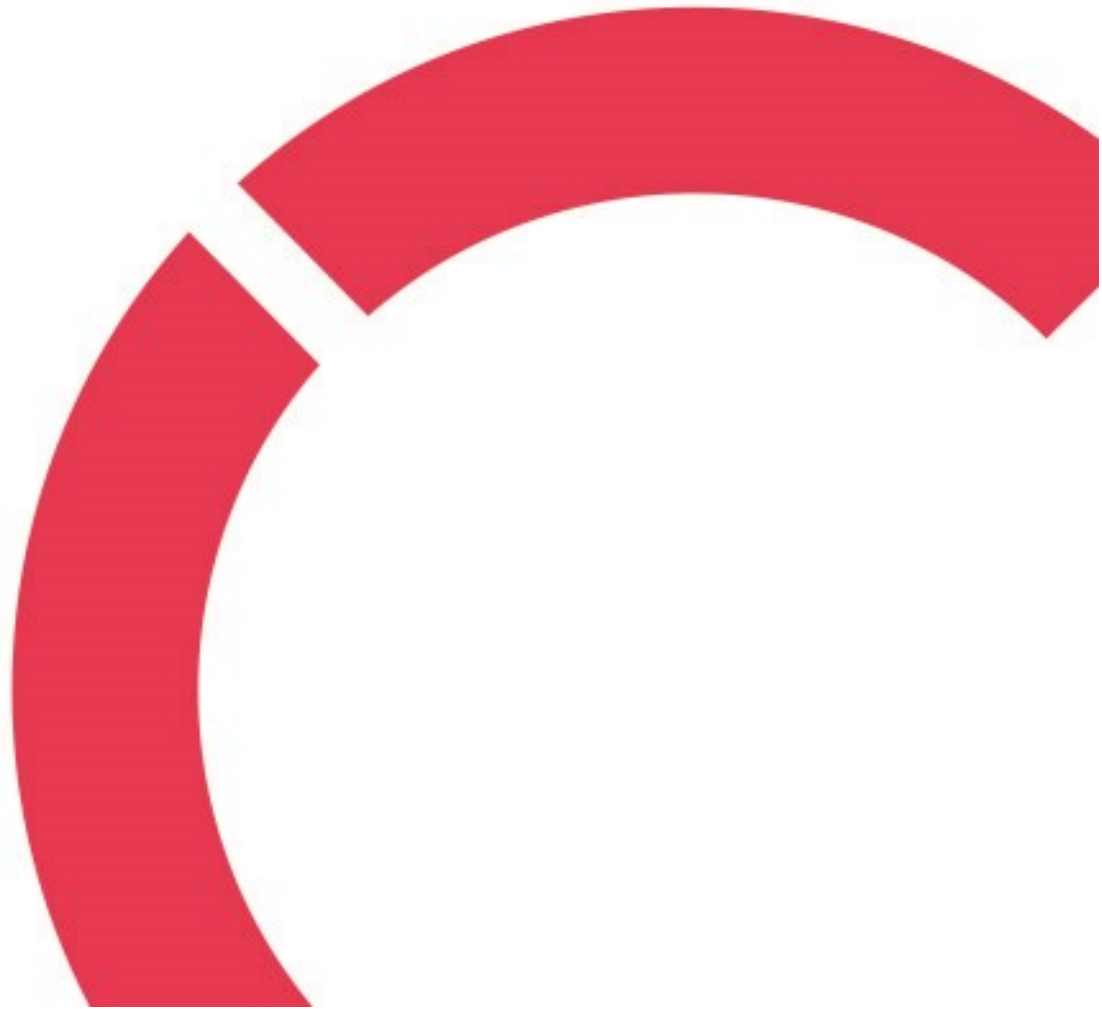
Sanna-Maija Karjalainen

**KULTTUURIHYVINVOINTI JA TAIDE LASTENSUOJELUN SII-
JAISHUOLLOSSA**

**- Sijaishuollon ammattilaisten kokemuksia Kuulluksi-hankkeen taidetyöskente-
lystä koulukotiympäristössä**

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosionomikoulutus**

Toukokuu 2025

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Toukokuu 2025	Tekijä/tekijät Sanna-Maija Karjalainen
Koulutus sosionomikoulutus		☒ AMK ☐ YAMK
Työn nimi Kulttuurihyvinvointi ja taide lastensuojelun sijaishuollossa - Sijaishuollon ammattilaisten kokemuksia Kuulluksi-hankkeen taidetyöskentelystä koulukotiympäristössä		
Työn ohjaaja Anne Jaakonaho	Sivumäärä 60 sivua, josta 13 sivua liitteitä	
Työelämäohjaaja Marianne Notko, Marita Oja, Mikko Oranen, Antti Malinen		
<p>Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisia kokemuksia lastensuojelun ammattilaisilla on Kuulluksi-hankkeen taidetoiminnasta koulukotiympäristössä. Taidetoimintaa toteuttivat Kulttuuriosuuskunta ILMEen taiteilijat ja siihen osallistui sijaishuollon lapsia ja nuoria. Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä ymmärrystä toimivista taidetoiminnan käytännöistä ja kerätä kehittämisideoita taidelähtöisestä työskentelystä osana sosiaalialan arkea.</p> <p>Tutkimus pohjautuu kulttuurihyvinvoinnin, osallisuuden ja voimavarakeskeisten menetelmien teoriaan. Taidelähtöisyyden nähdään tukevan yksilön itseilmaisua, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia, mikä on erityisen merkittävää lastensuojelun asiakkaiden kohdalla. Taidetoiminnan avulla voidaan tarjota keinoja vaikeiden asioiden käsittelyyn ja vahvistaa osallisuuden kokemuksia sekä edistää kuntoutumista.</p> <p>Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa haastateltavina oli lastensuojelun sijaishuollon ammattilaisia. Heidän asemansa sijoitettujen lasten elämässä on merkittävä, ja siksi on tärkeää selvittää työntekijöiden kokemuksia taidetoiminnasta ja sen kehittämisestä osana lastensuojelun arkea. Tee-mahaastattelujen kautta kerätty aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin avulla.</p> <p>Tuloksissa nousi esille taidetyöskentelyn monet hyödyt sekä koulukotiympäristössä työskenteleville ammattilaisille, että lastensuojelun asiakkaille. Taidetoiminnan hyötynä lastensuojeluasiakkaille koetaan mm. sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen vahvistumisen sekä aggressiivisen käyttäytymisen vähenemisen. Sijaishuollon ammattilaisten näkökulmasta projektimaisessa taidetyöskentelyssä nähtiin hyötynä mm. omien työmenetelmien rikastumista. Haasteita koettiin esimerkiksi moniammatillisessa yhteistyössä.</p> <p>Kehittämisideoita taidelähtöisyyden käyttämiseksi ja juurruttamiseksi haastateltavat esittivät useita, kuten taidelähtöisten menetelmien koulutuksen lisäämisen sijaishuollon ammattilaisille. Juurtumisen edellytyksenä pidettiin mm. koulukotiympäristön taidemyönteistä toimintakulttuuria ja toimintaympäristön kehittämistä. Tulosten toivotaan edistävän taidelähtöisten menetelmien juurtumista sosiaalialalle ja tarjoavan näkökulmia niiden hyödyntämiseen myös muilla sektoreilla kuin sijaishuollossa.</p>		
Asiasanat Kulttuurihyvinvointi, lastensuojelu, sijaishuolto, koulukoti, taidelähtöiset menetelmät, resurssi- ja voimavarakeskeisyys, osallisuus		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date March 2025	Author Sanna-Maija Karjalainen
Degree programme The Bachelor of Social Services		
Name of thesis Creative well-being and art in foster care - the experiences of the foster care professionals of the art work organized by Kuulluksi Project in the reform school environment		
Centria supervisor Anne Jaakonaho	Pages 60	
Instructor representing commissioning institution or company Marianne Notko, Marita Oja, Mikko Oranen, Antti Malinen		
<p>The purpose of this research-based thesis was to explore the experiences of child welfare professionals of the arts-based activities of the Kuulluksi Project in a reform school environment. The artistic activities were implemented by the artists from the Cultural Cooperative ILME and involved children and adolescents in foster care. The objective of the thesis is to enhance understanding of effective practices in arts-based work and to gather development ideas for incorporating arts-based methods into the daily work of social services.</p> <p>The research is grounded in the theoretical frameworks of cultural well-being, inclusion and resource-centered methods. Arts-based approaches are seen as supporting individual self-expression, community building, and well-being—factors that are particularly significant for the children involved in child welfare services. Artistic activities can provide tools for processing difficult experiences, strengthen a sense of inclusion, and promote rehabilitation.</p> <p>The study was conducted as qualitative research, with participants including professionals in foster care in child welfare. The important role of foster care professionals in the lives of children in foster care, it is important to understand these professionals’ experiences with arts-based activities and their development as part of everyday work in foster care environment. The data were collected through thematic interviews and analyzed using qualitative content analysis.</p> <p>The results highlighted numerous benefits of arts-based work for both the professionals working in foster care institutions as well as for the children. For the children, the benefits included improved social and emotional skills, and a reduction in aggressive behavior. From the professionals’ perspective, project-based arts work enriched their existing working methods. Challenges were noted particularly in multidisciplinary collaboration. The interviewees offered several ideas for developing and embedding arts-based practices, such as increasing training in arts-based methods for foster care professionals. A supportive, arts-positive institutional culture in reform schools was seen as a prerequisite for the successful integration of such practices.</p> <p>It is hoped that the results of this study will support the integration of arts-based methods into the field of social services and offer insights for their use elsewhere.</p>		
Key words Creative wellbeing, child protection, foster care, reform school, art-based methods, resource-centeredness, inclusion		

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

KULTTUURIHYVINVOINTI

Kulttuurihyvinvointi viittaa taiteen ja kulttuurin myönteisiin vaikutuksiin yksilön ja yhteisön hyvinvoinnille osana laajempaa sosiaalista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä.

OSALLISUUS

Osallisuus tarkoittaa yksilön mahdollisuutta osallistua, vaikuttaa ja kokea kuuluvansa yhteisöön, ja se nähdään hyvinvoinnin, toimijuuden ja yhdenvertaisuuden perustana.

TAIDELÄHTÖISYYS

Taidelähtöisyys viittaa luoviin, taideperusteisiin menetelmiin, joita sovelletaan muun muassa sosiaali-, terveys- ja kasvatustyössä hyvinvoinnin edistämiseksi.

RESURSSI- JA VOIMAVARAKESKEISYYS

Resurssi- ja voimavarakeskeisyys painottaa yksilön ja yhteisön vahvuuksia, potentiaalia ja toimijuutta ongelmien sijaan, ja ohjaa kohti ratkaisukeskeistä työtettä. Kulttuurihyvinvoinnin näkökulmasta tämä voi tarkoittaa sitä, että jokaisella ihmisellä nähdään olevan luovuutta ja potentiaalia, jota taide voi vahvistaa.

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS	3
2.1 Koulukodit osana lastensuojelun sijaishuoltoa	3
2.1.1 Lainsäädäntö	3
2.2 Hoivatie Oy ja Nuorten Ystävät ry	6
2.3 Kuulluksi -tutkimushanke	7
2.4 Kulttuuriosuuskunta ILME	8
2.4.1 Itseilmaisun väylät -taidepajat	8
OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	10
3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	11
3.1 Kulttuurihyvinvointi	11
3.2 Osallisuus	12
3.3 Taidelähtöisyys ja voimavarakeskeinen työskentely	13
3.4 Työyhteisötutkimus ja hanketyö	14
3 MENETELMÄT	15
3.5 Laadullinen tutkimus	15
3.6 Aineiston keruu	15
3.6.1 Teemahaastattelu ja sisällönanalyysi	16
3.7 Aineiston analyysi	17
4 TULOKSET	20
4.1 Kokemukset Kuulluksi -hankkeen taidetyöskentelystä osana lastensuojelun sijaishuollon arkea koulukotiympäristössä työskentelevien näkökulmasta	20
4.1.1 Kokemukset taidetyöskentelystä ja sen tavoitteista lastensuojelun sijaishuollossa	20
4.1.2 Kokemukset projektimaisesta taidetyöskentelystä koulukotiympäristössä	24
4.2 Käsitteet taidelähtöisyyden juurruttamisesta osaksi sijaishuollon arkea	27
4.2.1 Taidelähtöinen toiminta osallisuuden ja hyvinvoinnin edistämisessä	27
4.2.2 Taidelähtöisen toiminnan kehittäminen ja juurruttaminen osaksi sijaishuoltoa	29
5 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA ETIIKKA	33
6 OPINNÄYTETYÖN KESKEISTEN TULOSTEN TARKASTELU	35
6.1 Kokemukset Kuulluksi -hankkeen taidetyöskentelystä osana lastensuojelun sijaishuollon arkea koulukotiympäristössä työskentelevien näkökulmasta	35
6.1.1 Taidetyöskentelyn tavoitteet ja niiden toteutuminen lastensuojelun sijaishuollossa	35
6.1.2 Kokemukset projektimaisesta taidetyöskentelystä koulukotiympäristössä	37
6.2 Taidelähtöisyyden juurruttaminen osaksi lastensuojelun arkea	38
6.2.1 Taidelähtöinen toiminta osallisuuden ja hyvinvoinnin edistämisessä	39
6.2.2 Taidelähtöisen toiminnan kehittäminen ja juurruttaminen	39
6.3 Johtopäätökset	40

7 POHDINTA	43
LÄHTEET	45
LIITTEET	49
LIITE 1. Tutkimussuunnitelma	
LIITE 2. Suostumuslomake	
LIITE 3. Haastattelukysymykset	
LIITE 4. Aineiston analyysiluokat	

1 JOHDANTO

Sosiaalialan asiakastyön arkeen on pyritty tuomaan taidelähtöisiä ja voimavarakeskeisiä työskentelymenetelmiä sekä tarjoamaan sosiaalialan asiakkaille kokemuksia taiteesta ja taiteen tekemisestä ammattitaiteilijoiden ohjauksessa hyvin monenlaisissa ympäristöissä. Eri hankkeet ovat vieneet taidetta hoitolaitoksiin ja asiakasyksiköihin päämääränään edistää kulttuurihyvinvointia eli kulttuurin, taiteen ja ilmaisun tuomista arkeen ja instituutioihin (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, 20–24). Myös lastensuojelussa ja sijaishuollossa on viime vuosina käytetty enenevässä määrin taidelähtöisiä menetelmiä. Kulttuurihyvinvointiin keskeisesti liittyvä taidelähtöisyys vahvistaa mielen terveyttä, omien resurssien löytämistä ja osallisuutta sekä luo tilaa itseilmaisulle ja -tuntemukselle. Tutkimuksen mukaan taidelähtöisyys menetelmänä sopii hyvin lastensuojelun sijaishuollon asiakkaille, jotka kantavat mukanaan useita haavoittuvuuden kokemuksia, joita voi taiteen kautta käsitellä helpommin muutenkin kuin kielellisesti (Ranta 2022, 18–21).

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa niitä kokemuksia, joita taidelähtöisyydestä on saatu lastensuojelun sijaishuollossa. Tutkimusaineisto muodostui teemoittain etenevistä eri ammattiryhmien jäsenille pidetyistä yksilöhaastatteluista. Tämän opinnäytetyön tilaaja on Hoivatie Oy ja se toteutettiin laadullisena haastattelututkimuksena. Haastateltavina oli niitä lastensuojelun sijaishuollossa työskenteleviä ammattilaisia, joiden asiakkaat ovat osallistuneet Kuulluksi-hankkeen taide-toimintaan. Tämä opinnäytetyö kohdistuu lastensuojelun erityisyksiköissä koulukotiympäristössä työskentelevien ammattilaisten kokemuksiin Kuulluksi-hankkeen taidetyöskentelystä. Taidepajat käytännössä toteutti Kulttuuriosuuskunta ILMEn taiteilijat Hoivatie Oy:n Muhoksen lastensuojelun sijaishuollon yksiköissä.

Tärkeässä osassa taidelähtöisessä työskentelyssä ovat ne henkilöt, jotka taidetyöskentelyä toteuttavat, valitut työskentelymenetelmät ja toimintaympäristö. Tavoitteenani koulukotiympäristössä työskentelevien ammattilaisten kokemusten keräämisen kautta on lisätä ymmärrystä siitä, miten taidelähtöisyys voi toimia sosiaalialan arjessa ja miten taidelähtöistä toimintaa voi kehittää niin, että taidelähtöinen toiminta juurtuisi osaksi sijaishuollon arkea. Kokemusten kerääminen Kuulluksi -hankkeen taidetyöskentelystä koulukodissa työskentelevien näkökulmasta on perusteltua, sillä koulukotiympäristössä työskentelevät ovat avainasemassa lastensuojeluasiakkaiden ja sijoitettujen lasten ja nuorten elämässä. Työntekijöiden kokemuksella ja asennoitumisella on siis suuri merkitys sille, miten taidelähtöisyys toteutuu sijaishuollon arjessa.

Lastensuojelulain (2007/417, § 29) mukaan lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Lain mukaan lastensuojelulaissa säädetyin edellytyksin lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin lapsen hoidon ja huollon järjestämiseksi. Lastensuojelun yksiköissä tapahtuvan taidetyöskentelyn tulee olla yhteydessä laissa määritellyn tuen tarpeeseen ja niihin palveluihin, joita lapsille ja nuorille tarjotaan. Taidelähtöisyyden voi ajatella olevan erityisen perusteltua lastensuojelun asiakkaiden kanssa, sillä taiteen kielellä vaikeitakin asioita voi käsitellä symbolisen etäisyyden päästä: mielikuvitus, leikki tai vaikkapa rooleissa oleminen, voivat tarjota mahdollisuuksia omien kokemusten ja ajatusten turvalliseen purkamiselle. Myös taiteen tuoma yhteisöllisyyden kokemus on tärkeää osallistujille. (Känkänen 2018, 12–20).

Tämän opinnäytetyön kehittämiskohteena on taidelähtöisten menetelmien käyttäminen ja näiden menetelmien juurruttaminen sosiaalialan arkeen. Tietoperustana tässä opinnäytetyössä on kulttuurihyvinnön, osallisuuden ja työhyvinvoinnin tutkimus sekä voimavarakeskeisiin ja taidelähtöisiin menetelmiin kohdistuva tutkimus. Tämä opinnäytetyö antaa tietoa toimivista käytännöistä ja haasteista taidetyöskentelyssä: tämä tieto on sovellettavissa taidetyöskentelyyn myös muualla kuin lastensuojelun kentällä. Samalla saadaan lisää ymmärrystä siitä, mitä taidelähtöisyys tuo lisää sosiaalialan arkeen ja kuinka taide olisi paremmin juurrutettavissa sosiaalialalle (ks. esim. Moisander & Huovinen 2018).

Tämän opinnäytetyön tausta kumpuaa omasta kiinnostuksestani taidelähtöisiin menetelmiin. Olen toiminut kulttuurialalla ja teatteritaiteen parissa pitkään, sekä ollut mukana paikallisissa ja kansainvälisissä kehittämishankkeissa, joissa on etsitty luovia ja toiminnallisia menetelmiä eri asiakasryhmien kanssa. Näissä hankkeissa on luotu malleja mm. taidetyön soveltamisesta sosiaalialan asiakasryhmille, kuten Lähde! Taiteesta osallisuutta -hankkeessa (2020-2022), jossa toimin taidekummina (ks. esim. Innokylä 2024).

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

Tämän opinnäytetyön toimintaympäristönä on lastensuojelun sijaishuollossa järjestetty taidetoiminta, jota on toteutettu Kuulluksi -hankkeen kautta sosiaalialan erityisyksikössä ja koulukotiympäristössä Pohjois-Pohjanmaalla. Onnistuakseen tällä tavoin toteutettu taidetoiminta vaatii monialaista yhteistyötä ja verkostotyöskentelyä niin lastensuojelun toimijoiden, taiteentekijöiden kuin hankkeen välillä. Lastensuojelun toiminta ja lasten oikeudet on vahvasti kirjoitettu lakiin ja sopimukseen (Lastenoikeuksien keskusliitto. 2024). Lainsäädännön lisäksi taideprojektin toimintaympäristöön vaikuttavat monet olosuhteet ja rakenteet: paikalliset olosuhteet ja se, kuinka lastensuojelun sijaishuolto on järjestetty, fyysiset tilat, eri toimijoiden resurssit ja historia vaikuttavat kaikki siihen, millaiseksi toiminta muodostuu.

2.1 Koulukodit osana lastensuojelun sijaishuoltoa

Lastensuojelun sijaishuollossa toimivat yksiköt ja koulukoti on tämän opinnäytetyön keskeinen toimintaympäristö, joita kutsun tässä opinnäytetyössä koulukotiympäristöksi. Lastenkotien yhteyteen rakennetut kouluyksiköt ovat viime vuosina lisääntyneet ja syynä tähän tutkimuksen mukaan on sijoitettujen lasten lisääntyneet haasteet eivätkä aikaisemmat koulukodit ole kyenneet vastaanottamaan kaikkia tarvitsevia (Raivio 2016, 14–18). Kuulluksi-hankkeen taidetoimintaa toteutti Kulttuuriosuuskunta ILME, joka järjesti taidepajoja pääsääntöisesti koulupäivän aikana Nuorten Ystävien ylläpitämässä koulukodissa. Koulupäivään integroiduissa taidetyöpajoissa oli mukana yksi tai kaksi koulunkäynnin ohjaaja ja erityisen huolenpidon yksikössä kulloinkin työvuorossa olevia ohjaajia. Ohjaajat olivat läsnä sekä koulussa että yksiköissä ja olivat tarpeen mukaan osallistujien tukena antaen tilaa taiteilijoiden ja osallistujien tekemiselle. Ohjaustilanteessa oli läsnä myös Kuulluksi-hankkeen tutkimuskoordinaattori, joka kirjasi havaintoja taidetuokioista.

2.1.1 Lainsäädäntö

Lastensuojelua ja sijaishuoltoa ohjaavat monet lait. Laki terveyden ja hyvinvoinnin alaisista suojeluyksiköistä (1379/2010) säätelee koulukotien toimintaa. Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on tuettava perheen ja muiden lasten huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Hyvinvoinnin edistäminen kattaa myös suojan väkivaltaa, alistamista ja hyväksikäyttöä vastaan). Lastensuojelulaki (417/2007) noudattaa YK:n lapsen oikeuksia koskevan

yleissopimuksen keskeistä periaatetta siitä, että lasten etu tulee aina asettaa ensisijalle, kun tehdään heitä koskevia viranomaispäätöksiä, lakeja tai yhteiskuntapoliittisia ratkaisuja. Sopimuksen mukaan lapsia on suojattava erityisesti väkivallalta ja seksuaaliselta hyväksikäytöltä (19 ja 34 artiklat). (Lastensuojelun käsikirja, 2024)

Lastensuojelulaki (417/2007) määrittää lapsen edun ensisijaisuuden sekä takaa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kasvun turvaamisen sekä ratkaisujen tekemisen lapsen kannalta parhaalla mahdollisella tavalla, lapsen tilannetta kokonaisvaltaisesti tarkastelemalla. Laki määrittää vanhempien aseman keskeisyyden ja heidän kanssaan tehtävän yhteistyön sekä lasten kanssa työskentelevien ja heidän kanssaan tekemisissä olevien aikuisten ja viranomaisten velvollisuudet, kuten sen, että kenellä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus. Lapsen osallisuus on myös kirjattu lakiin vahvasti: lasta on kuultava häntä koskevissa asioissa. (Lastensuojelun käsikirja, 2024; Kansallinen lapsistrategia 2021).

Lastensuojelulaissa 417/2007 83§ sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanoton, kiireellisesti sijoitetun tai väliaikaisesti sijoitetun tai lastensuojelulain 83§.ssä tarkoitettuna väliaikaisen määräyksen nojalla sijoitetun lapsen kasvun ja hoidon järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuollossa ei välttämättä ole kyse huostaanotosta, joka puolestaan tarkoittaa sitä, että lapsen asioista vastaa viranomainen. Lastensuojelulain (2007/417) mukaan sijaishuollon tavoitteena on suojella lasta haitallisten perheolosuhteiden kokemiselta.

Sijaishuoltoa voidaan järjestää monella eri tavalla, kuten perhehoitona, laitoshoidona tai muulla lapsen tarpeita palvelevalla tavalla. Sijaishuoltoa järjestetään lastensuojelulaitoksissa, joita ovat nuorisokodit, lastenkodit, koulukodit ja vastaanottokodit. Lastensuojelulaitokset ovat kuntien, valtion tai yksityisten toimijoiden ylläpitämiä. Lastensuojelun laitokset toimivat aluehallintoviraston tai sosiaali- ja terveysalan valvontaviraston Valviran myöntämällä laitosluvalla ja sitä ohjaa laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta. Valvontalain (741/2023) mukaan sosiaali- ja terveyspalveluja saa tuottaa vain palveluntuottaja, joka on Valviran ylläpitämässä valtakunnallisessa palveluntuottajien Soteri -rekisterissä. (Lastensuojelun käsikirja 2024).

Vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavalla palveluyksiköllä tarkoitetaan sosiaalihuollon ympärivuorokautista palveluyksikköä tai palveluyksikköä, jossa tuotetaan palveluja sosiaalihuoltolain 3 §:n 1 momentin 3 ja 6 kohdissa määritellyn mukaisesti erityistä tukea tarvitseville henkilöille tai palveluyksikköä, jossa henkilökunnalta edellytetään laaja-alaista erityisosaamista tai jossa voidaan käyttää asiakkaan itsemää-

räämisoikeutta rajoittavia toimenpiteitä. Lastensuojelulaki (1242/2020) määrittää myös lapsen sivistykselliset oikeudet sijaishuollon aikana. Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja opetukseen sijaishuollon aikana siten kuin niistä säädetään varhaiskasvatuslaissa (540/2018), perusopetuslaissa (628/1998) sekä oppivelvollisuuslaissa (1214/2020).

Kaikkiaan Suomessa yksityisten sosiaali- ja terveystaluiden tuottajien, eli yritysten, järjestöjen ja säätiöiden, osuus koko sote-palvelualasta on jo noin 22 prosenttia. Ne toimivat sekä julkisesti että yksityisesti rahoitetuilla markkinoilla. Yksityiset sosiaali- ja terveystaluiden tarkoituksena on täydentää julkisia palveluja. Yksityiset palveluntuottajat voivat myydä palvelujaan joko hyvinvointialueille, kunnille tai suoraan asiakkaille. Sosiaali- ja terveysministeriö puolestaan valmistelee palveluja koskevaa lainsäädäntöä ja vastaa yksityisen palvelutuotannon yleisestä ohjauksesta. Yksityisiä sosiaali- ja terveystaluita koskevia säädöksiä on useita, kuten laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (2023/741). (Sosiaali- ja terveysministeriö 2024).

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (sote-valvontalaki) on voimassa 1.1.2024 alkaen. Lain 5 §:n mukaan sosiaali- ja terveystaluita saa tuottaa vain palveluntuottaja, joka on Valviran ylläpitämässä valtakunnallisessa palveluntuottajien Soteri -rekisterissä ja jonka palveluyksikkö on rekisterissä. Palveluntuottajien valvonnassa keskeistä on palveluntuottajien omavalvonta, joka on valvonnan ensisijaisin muoto. Omavalvonnalla varmistetaan, että toimintaa toteutetaan lainmukaisesti ja sopimuksia noudattaen. Omavalvonta on ennakoivaa ja aktiivista toimintaa ja siihen kuuluu riskitilanteiden tunnistaminen ja epäkohtiin puuttuminen. Palvelunjärjestäjän ja -tuottajan tekemän omavalvonnan lisäksi jokaisella sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöllä on velvollisuus toimia turvallisesti työssään sekä ilmoittaa havaitsemistaan riskeistä tai epäkohdista työnantajalleen. Hyvinvointialueet järjestävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut alueellaan. Niiden laajaan omavalvontavelvoitteeseen kuuluu oman järjestämistehtävänsä ja oman palvelutuotantonsa valvonnan lisäksi yksityisten palveluntuottajien valvonta. (Valvira 2024; THL 2024).

Lastensuojelulaissa (1242/2020) määritellään lastensuojelussa työskentelevien kelpoisuusvaatimukset. Lastensuojelulaki määrää myös hoito- ja kasvatushenkilöstön määrän ja sen, että henkilöstörakenteessa on huomioitava yksikön asiakaskunnan erityistarpeet ja toiminnan luonne. Lain mukaan henkilöstön riittävästä määrästä, osaamisesta ja perehdytyksestä on huolehdittava siten, etteivät niihin liittyvät puutteet aiheuta rajoitusten käyttämistä, lapsen turvallisuutta vaarantavia ja ihmisarvoa alentavia rajoit-

tustoimenpiteiden toteuttamistapoja ja käytäntöjä. Lastensuojelua toteuttavat keskeisesti sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat yhdessä muiden ammattilaisten kanssa. Tässä opinnäytetyössä kohderyhmänä on myös koulukodin opetushenkilöstöä ja terveydenhuollon ammattilaisia.

2.2 Hoivatie Oy ja Nuorten Ystävät ry

Kuulluksi -hankkeeseen liittyvä taidetoiminta tapahtui fyysisesti Hoivatien Oy:n Muhoksen erityisyksikössä ja koulukodissa, joka on yksityinen lastensuojelulaitos. Nuorten ystävät ry vastaa koulun toiminnasta ja Hoivatien sijaishuollon yksiköistä. Nuorten Ystävät ry määrittää toimintansa olevan ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä, vanhemmuuden tukemista, vaativan erityisen tuen opetusta, yhteisöllistä ja sosiaalista kuntoutusta sekä työllistymistä edistävää toimintaa. Järjestö pyrkii tuomaan tukea tarvitsevien ihmisten äänen kuuluviin. Nuorten ystävät ry pyrkii myös toimimaan vahvan kehittäjän roolissa uusien toimintamallien, tutkimustiedon ja kehittämishankkeiden tuottajana. Asiakasryhmiä ovat niin heikoimmassa asemassa olevat kuin apua tarvitsevien lasten, nuorten ja aikuisten ja perheet. Valtakunnalliseksi järjestötyön tavoitteekseen Nuorten ystävät määrittää hyvän tuottamisen yhteisöille ja koko yhteiskunnalle. (Nuorten Ystävät ry 2025).

Nuorten Ystävät ry:n toimintahistoria on pitkä, yhdistys perustettiin jo vuonna 1907. Nykyään Nuorten Ystävät ry:llä on toimintaa 12 eri paikkakunnalla sekä verkossa. Työntekijöitä Nuorten Ystävät ry:llä on noin 130. Nuorten Ystävät ry vastaa koulun toiminnasta Pohjolakodin omalla Pohjolan koululla, jossa järjestetään esiopetusta, perusopetusta sekä tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta (TUVA) Pohjolakotiin sijoitetuille lapsille ja nuorille. Koulu tarjoaa erityistä tukea oppilaille, jotka eivät ilman vahvoja tukitoimia saa oppivelvollisuuttaan suoritettua. Koulu tarjoaa tukea ja opetusta niille lapsille ja nuorille, joilla on oppimisvaikeuksia, kehityksen viivästymästä ja mm. tunne-elämän häiriöitä. (Nuorten ystävät ry 2025).

Hoivatie Oy on yksityinen palveluntarjoaja, joka syntyi, kun Nuorten Ystävät ja Oulun diakonissalaitoksen säätiö yhdistivät palveluliiketoimintansa vuonna 2021. Hoivatie Oy tarjoaa vaativia sijaishuollon palveluja lapsille, jotka tarvitsevat vahvaa moniammatillista erityisosaamista ja aikuisen tukea arkeen, kasvatukseen ja opetukseen. Tärkeä osa sijaishuollon yksikköjen toimintaa ovat monipuoliset lastensuojelun avohuollon palvelut. Yksiköissä lapset käyvät koulua tai opiskelevat, harjoittelevat arjen taitoja, harrastavat ja elävät nuoren ihmisen tavallista elämää. Kasvatuksessa ja kuntoutuksessa painotetaan lasten ja nuorten osallisuutta omaan arkeensa. Lapsilla on mahdollisuus ja oikeus vaikuttaa omiin ja sijaishuoltoyksikön yhteisiin asioihin. Hoivatie Oy:n sijaishuoltoyksiköt sijaitsevat Oulussa,

Haukiputaalla, Kempeleessä, Muhoksella, Rovaniemellä, Torniossa ja Turussa ja ne tarjoavat turvallisen kasvuympäristön sijaishuoltoa tarvitseville lapsille. (Hoivatie Oy 2025).

Yksiköissä työskentelevät sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset, joiden työn tavoitteena on tukea lasten kasvua ja kehitystä sekä huolehtia hyvän, tasapainoisen ja tavallisen arjen toteutumisesta. Työskentely tapahtuu moniammatillisissa tiimeissä, joihin kuuluu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. Muhoksen yksiköissä ja koulukodissa työskentelee mm. sairaanhoitaja, kiintymyssuhdeterapeutti, psykologi ja psykoterapeutti sekä yleislääketieteen ja lastenpsykiatrian erikoislääkäri. Hoivatien kaikissa lastensuojelun yksiköissä jokaisella lapsella on nimetty omaohjaaja, jonka keskeisin tehtävä on luottamus- ja kiintymissuhteen rakentaminen lapseen sijoituksen aikana. Lapsi ja omaohjaaja työskentelevät yhdessä lapsen omien vahvuuksien ja voimavarojen löytämiseksi sekä haasteiden ratkomiseksi. (Hoivatie Oy 2025).

Toiminnassa pyritään lasten ja nuorten arjen taitojen vahvistamiseen, toiminnallisuuteen sekä järjestämään erilaisia ryhmätoimintoja, joista mainitaan toiminnot kulttuurin ja seksuaalikasvatuksen saralla. Yhdessä tekemällä harjoitellaan sosiaalisia taitoja ja autetaan lasta löytämään uusia mielenkiinnon kohteita. Omaohjaaja on lapsen asioiden ensisijainen hoitaja, viestinvälittäjä ja luottamuksellinen aikuinen. Työskentelytavoiksi omaohjaajatyöskentelyn lisäksi annetaan tiivistä tukea koulunkäyntiin. Perheiden ja lasten läheisten kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä koko sijaishuollon ajan. Yksiköt on tarkoitettu 12–17-vuotiaille lapsille ja asiakaspaikkoja on 23 kolmessa eri yksikössä, jossa on oma henkilöstö. (Hoivatie Oy 2025).

2.3 Kuulluksi -tutkimushanke

Kuulluksi-hanke on Koneen säätiön rahoittama tutkimushanke, joka tuottaa tietoa lasten kaltoinkohtelun julkituonnin esteistä ja mahdollisuuksista tieteen ja taiteen keinoin. Hanke toteutetaan useiden yhteistyökumppaneiden kanssa, näitä ovat ILMEen lisäksi Tampereen yliopiston Kokemuksen tutkimuksen huippuyksikkö, Hoivatie Oy, Pesäpuu ry, Tarinateatteri Storia. Kuulluksi-hankkeen tutkimus *Torjutut, hiljaiset ja kuulluksi tulleet: Lasten kaltoinkohtelun kokemus sijaishuollossa ja sen julkituonnin esteet ja mahdollisuudet v. 1950–2025* nostaa erityisen huomion kohteeksi lapset ja nuoret ja heidän yrityksensä kertoa lastensuojelun epäkohdista. (Kuulluksi-hanke, tutkimussuunnitelma, 2024).

Lasten kokemusten tutkiminen tapahtuu Kuulluksi-hankkeessa tiedon eri lajeja hyödyntämällä: historiallisen analyysin ja kontekstin, muistitiedon, kokemustiedon ja kehollisen tiedon avulla. Kuulluksi-

hankkeessa tarkastellaan kaltoinkohtelua laajemmin sekä historiallisena että nykyhetken ilmiönä. Tavoitteena on kerätä tietoa siitä, mistä ei voi puhua sekä “murtaa hiljaisuuksia” kuten hanke-esittelyssä todetaan. Hankkeessa analysoidaan laajemmin myös hyvinvointivaltiota lastensuojelun näkökulmasta sekä niitä hallinnollisia, sosiaalisia ja kulttuurisia rakenteita, jotka ovat luoneet puitteet kokemusten jakamiselle, kuuntelulle ja toisaalta ohittamiselle ja torjunnalle. Kuulluksi-hankkeessa tavoitteena on taidepajojen kautta tuottaa tietoa siitä, miten lapset ja nuoret ilmaisevat itseään taiteellisen työskentelyn kontekstissa, ja millaisia mahdollisia muutoksia ilmaisussa tapahtuu. (Kuulluksi-hanke 2024).

2.4 Kulttuuriosuuskunta ILME

Tämän opinnäytetyön tarkastelun kohteena on Kuulluksi-hankkeen taidetoiminta, jota toteutti Kulttuuriosuuskunta ILME. ILME on monialainen taiteen ammattilaisista koostuva yhteisötaiteeseen ja taiteen soveltavaan käyttöön erikoistunut yhteisö, jonka tavoitteena on edistää taiteen saavutettavuutta ja kulttuurioikeuksien toteutumista. ILME tekee osallistavaa taidetta yhteisöjen kanssa, jotka helposti jäävät taide- ja kulttuuripalveluiden ulkopuolelle tai joiden on haasteellista lähteä taiteen pariin (Kulttuuriosuuskunta ILME 2024).

Kulttuuriosuuskunta ILME on pitkään tehnyt yhteistyötä Hoivatien Oy:n kanssa ja nyt toteutettu Kuulluksi-hankkeen taidetoiminnan voi käsittää jatkumona tälle yhteistyölle.

2.4.1 Itseilmaisun väylät -taidepajat

Itseilmaisun väylät - taidepajat ovat Kuulluksi -hankkeen osahanke, joka kantaa nimeä *Taidetoiminta lastensuojelussa: Lasten ja nuorten itseilmaisu ja kokemuksista kertomisen mahdollisuudet (Itseilmaisun väylät)*. Taidepajoja pidettiin Muhoksen lastensuojelun sijaishuollon yksiköissä 8–17-vuotiaille lastensuojelun sijaishuollon asiakkaille 2023–2024. Taidetoimintaan osallistuminen oli lapsille ja nuorille vapaaehtoista. Taidetoimintaa toteutettiin viikoittain pääasiassa koulupäivän aikana koulukotiympäristössä. Myös erityisen huolenpidon yksiköissä järjestettiin taidetoimintaa. Taidepajoja oli käsityössä, kuvataiteessa, sanataiteessa ja monitaiteessa. Taidepajoista tiedotettiin jokaista lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää sekä lapsen vanhempia. Lupa hankkeen järjestämiseen on hankittu jokaiselta lapsen sijoittaneelta hyvinvointialueelta. Lisäksi hanke järjesti infotilaisuuksia yksiköiden ohjajille.

Vaikka Kuulluksi-hankkeen taidetoimintaa ovat toteuttaneet ja ohjanneet Kulttuuriosuuskunta ILMEen ammattitaiteilijat, on mukana taidetoiminnan toteuttamisen mahdollistajina ollut koulukodin henkilöstöä ja sijaishuollon ammattilaisia. Paikan päällä taidetuokioissa oli myös Kuulluksi-hankkeen tutkijakoordinaattori, joka jonka tehtävänä oli kirjata havaintoja taidetuokioista. Tutkijakoordinaattori osallistuu organisoimaan yhteistyötä ILMEen, hankkeen ja soteyksikköjen välillä. Hoivatieltä taidetuokioissa oli usein paikalla erityistyöntekijä, jonka tehtävänä oli vastata mm. tiedonkulusta hankkeen ja yksikköjen välillä.

Tässä opinnäytetyössä haastateltavat henkilöt eivät pääsääntöisesti ole olleet läsnä taidetuokioissa paikan päällä taiteilijoiden vetämissä taidepajoissa, he ovat kuitenkin mukana toiminnassa siten, että heidän kanssaan lapsi tai nuori on voinut jatkaa esimerkiksi tuokiossa esiin nousseiden tunteiden käsittelyä. Lastensuojelun ammattilaisilla on suuri merkitys sille, miten taidetoiminta yksiköissä onnistuu. Ammattilaisten käsityksillä siitä, mikä merkitys taidetoiminnalla ja sen hyödynnettävyydellä on, vaikuttaa taidetoiminnan toteutumiseen ja lastensuojelun asiakkaisiin. Tämän vuoksi on tärkeää, että lasten kanssa koulukotiympäristössä työskentelevien ammattilaisten näkemyksiä kuunnellaan ja heidän kokemuksiaan kerätään. Taidetoiminnan jatkuvuus, juurruttaminen ja nähdäkseni ammattilaisten ajatukset ja suhtautuminen taidetoimintaan vaikuttavat siihen, miten taidetoiminta onnistuu olemaan mahdollisimman sujuva osa sijaishuollon arkea.

OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa niitä kokemuksia, joita taidelähtöisyydestä on saatu lastensuojelun sijaishuollossa koulukotiympäristössä työskentelevien ammattilaisten näkökulmasta. Tavoitteena haastattelujen kautta on lisätä ymmärrystä toimivista taidelähtöisyyttä edistävästä käytännöistä ja toisaalta siitä, miten taidetoiminta sijoittuu osaksi lastensuojelun arkea ja miten sitä voi kehittää.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisena Kuulluksi -hankkeen taidetyöskentely näyttäytyy osana lastensuojelun sijaishuollon arkea koulukotiympäristössä työskentelevien näkökulmasta?

- 1.1. Mitkä ovat taidetyöskentelyn tavoitteet lastensuojelun sijaishuollossa?
- 1.2. Kokemukset projektimaisesta taidetyöskentelystä koulukotiympäristössä?

2. Miten taidelähtöisyyttä voi juurruttaa osaksi sijaishuollon arkea?

- 2.1. Miten taidelähtöinen toiminta edistää osallisuutta ja hyvinvointia?
- 2.2. Miten taidelähtöistä toimintaa voi kehittää?

3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyöni liittyy kulttuurihyvinvoinnin käsitteeseen, sillä tässä opinnäytteessä pyritään vastaamaan siihen, miten kulttuurihyvinvointi ja siihen liittyvä taidelähtöisyys on toteutunut lastensuojelun sijaishuollossa koulukotiympäristössä työskentelevien sijaishuollon ammattilaisten näkökulmasta katsoen. Toisaalta tässä työssä pyritään vastaamaan siihen, miten taidelähtöistä toimintaa voi kehittää niin, että taidelähtöisyys juurtuu sosiaalialan asiakasryhmien kanssa työskentelyyn enemmän. Muita opinnäytetyön tematiikkaan liittyviä käsitteitä ovat sosiaalinen kuntoutus, osallisuus, taidelähtöiset menetelmät, resurssi- ja voimavarakeskeisyys. Ymmärrän kulttuurihyvinvoinnin tässä opinnäytetyössä yläkäsitteenä, johon peilaan opinnäytetyön muita käsitteitä.

3.1 Kulttuurihyvinvointi

Taiteella, kulttuurilla ja taiteellisella toiminnalla on tutkimuksissa todettu olevan moninaisia positiivisia vaikutuksia fyysiseen terveyteen, mielen hyvinvointiin sekä koettuun hyvinvointiin, elämänlaatuun ja onnellisuuteen. Kulttuurihyvinvoinnilla tarkoitetaan ihmisen yksilöllistä tai yhteisöllistä kokemusta siitä, että kulttuuri ja taide lisäävät hyvinvointia tai ovat yhteydessä siihen (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, 20–24). Tutkimuksissa taiteen ja taiteellisen toiminnan on havaittu voivan mm. parantaa hoitotuloksia ja vähentää fyysisiä ja psykologisia oireita, vähentää rauhoittavien lääkkeiden ja kipu- ja unilääkkeiden tarvetta ja käyttöä sekä auttaa vähentämään yksinäisyyttä ja sosiaalista eristäytyneisyyttä. Taiteellinen toiminta voi myös ehkäistä ja vähentää negatiivisia tunteita, kuten ahdistuneisuutta, masentuneisuutta ja surullisuutta sekä antaa tukea mielenterveyden haasteiden kanssa pärjäämiseen. (Taikusydän 2025; Lilja-Viherlampi 2021, 74–81).

Kulttuurihyvinvoinnin tutkimuksessa keskeistä on se, millaisia kulttuurihyvinvoinnin palveluja tuotetaan ja miten näitä palveluja kehitetään. Kulttuurihyvinvoinnin palveluita kehitetään usein kehittämishankkeina eri kohderyhmien ja teemojen parissa. Kehittämistyössä luodaan kulttuurihyvinvointia luovia toimintatapoja, kokeillaan ja pilotoidaan toimintamalleja, kootaan yhteistyöverkostoja, innovoidaan että testataan menetelmiä ja edistetään koordinoitua. Olennaista näiden palvelujen kehittämisessä on moniammatillinen yhteistyö, taidealan ammattilaisten ja sote-alan ammattilaisten interprofessionaalinen yhteistyö, jossa rakennetaan eri toimijoiden dialogia. Kulttuurihyvinvoinnin palveluja voi hahmottaa porrasmallina, jossa askelmat etenevät kulttuurihyvinvointitietoisuuden, -osaamisen ja tavoit-

teellisuuden suunnassa. Kulttuurihyvinvoinnin porrasmallissa tämän opinnäytetyön kannalta on keskeistä sen huomioiminen, kuinka juurtunutta kulttuurihyvinvointi on. Kulttuurihyvinvoinnin porrasmallissa toiminta on juurtunutta, kun kulttuurihyvinvoinnin toiminta on pysyvä osa sosiaali- ja terveysalojen toimintaa. (Lilja-Viherlampi 2021, 80–82).

KUVA 1. Kulttuurihyvinvoinnin ulottuvuuksia. (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, 22)

3.2 Osallisuus

Tämän opinnäytetyön kohteena on lastensuojeluyksikössä tapahtuva taidetoiminta, joka on toteutettu yhteistyössä lastensuojeluyksikön ja ulkopuolisen hankkeen kanssa. Taidetoiminta vastaa osaltaan sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteisiin. Sosiaalinen kuntoutus tuli sosiaalilainsäädäntöön vuonna 2014, jolloin sosiaalisen kuntoutuksen tehtävä lisättiin sosiaalihuoltolakiin. Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. (Isola ym. 2020, 165–188).

Osallisuus ei ole yksilön pysyvä ominaisuus tai staattinen tila, joka voidaan saavuttaa, vaan sen aste vaihtelee elämänvaiheiden ja -tilanteiden mukaan. Laajemminkin osallisuuden aste ja yhteiskunnallinen toiminta vaihtelee ajasta, paikasta ja tilanteesta riippuen. Yksilön tasolla osallisuus ilmenee kokemuksena, joka syntyy, kun ihminen tuntee kuuluvansa itsellensä merkitykselliseen ryhmään tai yhteisöön. Yhteisöissä osallisuus ilmenee sen jäsenten keskinäisenä arvostuksena, luottamuksena sekä mahdollisuuksina vaikuttaa yhteisöön. (Isola ym. 2020, 165–188).

Taidelähtöisten menetelmien tutkimuksessa osallisuus on keskeinen käsite. Lastensuojelun parissa valtion koulukodeissa tehtyä osallisuutta edistävää taidetoimintaa on tutkinut mm. Päivi Känkänen (2015), jonka tutkimusote painottaa käytännönläheisyyttä. Hänen tutkimuksensa ovat nostaneet esille sen, että lastensuojelussa taidelähtöisyyden käyttäminen on erittäin perusteltua, sillä taide tarjoaa ei-kielellisen väylän kohtaamiselle, tunteiden työstämiselle, sekä identiteetin rakentumiselle ja pohtimiselle. Kouluissa tehtävään osallisuustyöhön liittyvässä tutkimuksessa osallisuutta käsitteenä on kritisoitu liian epämääräisestä käytöstä ja toisaalta siitä, että se painottaa liikaa yksilön näkökulmaa. Tilalle on ehdotettu, että osallisuus pitäisi sisällään sekä yksilön että yhteisön näkökulmat: osallisuus määritellään sekä kykyä vaikuttaa että yhteisöllisyyden rakentumisena. (Kiilakoski & Tervahartiala 2015, 41–42).

3.3 Taidelähtöisyys ja voimavarakeskeinen työskentely

Kulttuurihyvinvoinnin tutkimuksessa tuodaan esille taiteen ja kulttuurin yksilön voimavaroja monin tavoin vahvistava vaikutus (ks. Hyrkäs 2017, 28-31). Taiteen menetelmät liittyvät resurssi- ja voimavarakeskeisyyteen, johon puolestaan liittyy tavoitelähtöisyys, vahvuuksien systemaattinen arviointi, asiakkaan ja ympäristön resurssien huomioiminen ja käyttöönotto tavoitteiden saavuttamiseksi, asiakkaan toivon löytäminen, mielekkäiden valintojen tarjoaminen ja asiakkaan valinnanmahdollisuus.

Voimavaralähtöistä sosiaalityötä jäsentävät käytännön periaatteet: optimistinen asenne palvelun käyttäjiä kohtaan, leimojen välttäminen ja huomion kiinnittäminen kielenkäyttöön. Tämä tarkoittaa sitä, että sosiaalityössä pyritään tunnistamaan asiakkaan voimavaroja ja resursseja sen sijaan että asiakas kohdattaisiin tämän ongelmista käsin. Optimistinen suhtautuminen ja voimavarojen tunnistaminen tarkoittaa sitä, että ongelmia ei tarvitse kieltää, mutta ongelmista ei tehdä intervention kohdetta. Tärkeää on asiakkaan oma kertomus ja hänen pyrkimyksensä etsiä voimavaroja itsestään ja omista verkostoistaan. Keskeisenä periaatteena on kumppanuus ja dialogisuus. Kun ratkaisut on löydetty yhteistyön ja kumppanuuden kautta, ovat ne todennäköisesti kestävämpiä kuin asiantuntijoiden ylhäältäpäin sanelemat ratkaisut. Tällöin ratkaisut voimaannuttavat asiakasta ja lisäävät hänen resilienssiään. Voimakeskeisyydessä myös yhteisöllisyys on tärkeää ja olla merkittävä voimaantumista edistävä tekijä. (Rostila 2001, 39-42).

Sosiaalialan asiakasryhmien kanssa työskenneltäessä taidelähtöisyys tarjoaa väylän kohdata asiakas aidosti eli tuoden esille asiakkaan toiveet, tarpeet ja elämismailmaa kokonaisuudessaan. Taiteen ja sosiaalialan risteyskohtaan on luotu eri menetelmiä, kuten kohtaamistaiteen menetelmä (Hyrkäs, 2023,

28-31). Hyrkäksen mukaan kohtaamistaiteen menetelmässä luovat menetelmät ovat keskiössä ja menetelmää tutkittaessa on löydetty monia myönteisiä asioita, joita taidelähtöinen toiminta edistää. Kohtaamistaiteen ryhmätoimintaan osallistuminen koettiin tutkimuksessa monia eri osa-alueita kuten resilienssiä, osallisuutta ja tasavertaisuutta vahvistavana. Ryhmätoimintaan osallistumisen koettiin mahdollistavan myös vastavuoroisen tuen ja sen, että se sai aikaan uusia taitoja ja itsensä kehittymistä. Toiminta antaa mahdollisuuden mm. korjaaviin kokemuksiin, uusiin näkökulmiin ja uskoa omiin mahdollisuuksiin. (Hyrkäs 2023, 47–62).

3.4 Työyhteisötutkimus ja hanketyö

Tässä opinnäytetyö sivuaa työyhteisötutkimusta erityisesti siltä kannalta, miten koulukotiympäristössä työskentelevät ammattilaiset kokevat projektimuotoisen taidetyöskentelyn ja hanketyön. Eri hankkeiden kautta on kehitetty ja toteutettu taidetoimintaa useilla eri paikkakunnilla ja useiden eri asiakasryhmien kanssa (Heimonen, 2017, 1–10). Kuulluksi-hankkeen toiminta tuo lastensuojelun yksikköön lisää toimintaa ja on perusteltua pohtia, millä tavoin taidetoiminta vaikuttaa työyhteisöön ja edistää mm. yksikköjen kehittämistä työntekijöiden näkökulmasta. Lastensuojelutyö kuvataan jännitteiseksi ja suuri merkitys työn onnistumisessa on organisaatiolla sen joustavuudella ja avoimella vuorovaikutuksella (Reinikainen 2017, 7–9). Aiemmassa työhyvinvointitutkimuksessa on nostettu esille työhyvinvoinnin käsitteen moniulotteisuus, jota varten on kehitetty useita teoreettisia malleja mittaamaan työhyvinvointia (Reinikainen 2017, 11–20; Järvikoski, Takala, Juvonen-Posti & Härkää, 2018, 55–58).

Esimerkiksi Reinikainen (2017, 11–20) haluaa työhyvinvointitutkimuksessaan nostaa uupumuskeskustelun sijaan työhyvinvointia tukevien voimavarojen merkityksen ja tuo esille “työn imun” eli vetovoimatekijöiden merkityksen. Työkykytalo -malli puolestaan on kehitetty tukemaan työhyvinvointia työpaikoilla ja mallin kysymyksiä voi käyttää työkyvyn hahmottamiseksi työpaikoilla (Työterveyslaitos 2024). Tässä opinnäytetyössä sovellan työkykytalo -mallia laatiessani kysymyksiä haastateltaville liittyen mm. toimintaympäristöön, yhteisöllisyyteen ja kehittämistoiminnan merkitykseen työpaikalla.

3 MENETELMÄT

3.5 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyön metodologiset valinnat riippuvat tutkimuksen tavoitteista eli siitä, mitä halutaan saada selville ja miten. Laadullisessa tutkimuksessa aineistosta etsitään eri *merkityksiä* ja tuotetaan niitä, etsitään merkitysten välisiä yhteyksiä ja eri merkitysten ilmenemismääriä sekä tehdään vertailuja eri merkitysten välillä. Tässä opinnäytetyössä käytetään menetelmänä sisällönanalyysiä, jonka avulla pyritään löytämään sekä *ilmeisiä että piilotettuja* merkityksiä tutkimusaineistoista, ja jossa tutkijan tehtävänä on kaivaa näitä merkityksiä esille kuvaillen ja tulkiten niitä. Aineiston analyysin voi ymmärtää siis myös jatkumona, jonka ääripäiksi voidaan nimetä kuvaus tai tulkinta. Tässä opinnäytetyössä ymmärrän analyysin *sekä kuvauksena että tulkintana*, jolloin tutkijan tehtävänä on kertoa selkeästi, miten analyysi on tehty ja kumpaa painotetaan. Vilkka (2021, 253) puhuu merkityksenantoprosessissa siitä, että työyhteisössä käsitysten muotoutumiseen vaikuttavat työyhteisön perinteet ja tyypillinen ajattelutapa. Merkitykset ovat ihmisten välillä yhteisössä luotuja ja ne sekä luovat että muuttavat kulttuuria, joka on keskustelun, päätöksenteon tai toiminnan perustana.

3.6 Aineiston keruu

Tämän opinnäytetyön aineisto kerätiin Hoivatien lastensuojelun erityisyksiköistä Muhokselta haastattelututkimuksen avulla niiltä lastensuojelun ammattilaisilta, joiden asiakkaat ovat osallistuneet Kuuluksi-hankkeen taidetoimintaan koulukotiympäristössä. Taidetoiminnasta vastasi käytännön tasolla Kulttuuriosuuskunta ILMEen taiteilijat. Haastateltavina oli yhteensä kuusi sijaishuollon ammattilaista, jotka työskentelevät koulussa ja yksiköissä. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, jotta saatiin kattava kuva lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten kokemuksista liittyen taidetyöskentelyyn. Yksilöhaastattelu suoritettiin kasvokkain ja jokaiselle haastattelulle oli varattu aikaa yksi tunti. Yksilöhaastattelussa tarkoituksena on kerätä henkilön omakohtaisia kokemuksia aiheesta, toisin kuin ryhmähaastattelussa, jossa tavoitteena on työyhteisön käsitysten selvittäminen. (Vilka 2021, 225). Haastateltavien valintaa ohjasi kysymys siitä, miten taidetyöskentely ikään kuin säteilee yksiköihin.

Tässä opinnäytetyöhön valittiin haastateltavia eri ammattiryhmistä, sillä oletuksena oli, että eri alojen ammattilaisilta saadaan monipuolisempia vastauksia tutkimuksen teemoista.

Tässä opinnäytetyön haastateltujen määrä, haastateltavien valikoituminen ja itse tilanteen järjestelyt toteutettiin yhteistyössä Hoivatie Oy:n ja Nuorten Ystävät ry:n kanssa. Alkuperäisenä ideanani oli toteuttaa yksilöhaastattelujen lisäksi yksi yhteinen ryhmähaastattelu, johon olisi yhdistetty vetämäni taidepaja. Taide olisi toiminut virittäytymisenä aiheeseen ja jossa olisi kerätty haastateltavilta omakohtaisia kokemuksia taidetyöskentelystä. Opinnäytetyön suunnittelun alkuvaiheessa oli myös ajatus haastatella pelkästään sosiaalialan ammattilaisia, mutta koska taidetoiminta oli toteutettu koulukotiympäristössä koulupäivän aikana, haastateltaviksi otettiin mukaan laaja kirjo eri sijaishuollon ammattilaisia. Koska eri ammattiryhmien määrä laajeni, katsoin tarpeelliseksi supistaa haastattelut pelkästään yksilöhaastatteluihin.

Haastateltaville jaettiin ennen haastattelua tiedoksi opinnäytetyön tiedote- ja suostumuslomake (liite 1, ja 2) sekä teemahaastattelun kysymysrunko (liite, jotta haastateltava on tietoinen haastattelun aiheesta ja kulusta. Haastattelussa korostettiin tutkimuksen vapaaehtoisuutta, luottamuksellisuutta ja anonyymi-teettiä, sitä että vastauksia tullaan käsittelemään aihealueittain ilman että yksittäinen vastaaja nousee esille. Tästä syystä myöskään analyysissä en erottanut luokituksessa vastauksia ammattiryhmittäin, sillä eri ammattiryhmissä oli verraten vähän osallistujia - tarkoituksena oli varmistaa vastaajien anonyymiteetti. Ammattiryhmien pohjalta tehtävä luokitus vaatisi siis suuremman määrän vastaajia eri ammattiryhmistä, eikä tässä opinnäytetyössä se ollut perusteltua.

Ennen varsinaisia haastatteluja toteutin koehaastattelun, jossa testasin laitteita ja kysymysrunkoa. Koin testihaastattelun erittäin hyödylliseksi, sillä se antoi vahvistusta siihen, että haastattelut voivat edetä haastateltavien omaan tahtiin niin, että minun tehtävänäni on varmistaa kaikkien teema-alueiden tulleen käsitellyiksi ja että voin luottaa kysymysrunkoon. Varsinaisten haastattelujen käytännön järjestelyt onnistuivat hyvin: haastattelupaikka oli rauhallinen ja keskustelulle sopiva. Jonkin verran aikataulu-muutoksia ja sovittelua vaati haastatteluajoista sopiminen, sillä muutamilla haastateltavilla oli jonkin verran haasteita osallistua haastattelutilanteeseen työtilanteensa takia. Kaikki sovitut haastattelut lopulta kuitenkin toteutuivat suunnitellusti.

3.6.1 Teemahaastattelu ja sisällönanalyysi

Teemahaastattelu on *puolistrukturoitu* haastattelumenetelmä, mikä tarkoittaa sitä, että haastattelu pyrkii olemaan keskustelunomainen. Teemahaastattelu sopii laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi, sillä tarkoituksena on tutkia haastateltavan mielipiteitä ja käsityksiä tutkittavasta aiheesta.

Tutkimuskirjallisuudesta puhutaan selittämisen ja ymmärtämisen erosta: selittämisen voi ajatella olevan osa ymmärtämistä, mutta ymmärtäminen pitää sisällään tutkimuskohteeseen eläytymisen. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017, 40–45).

Haastattelu koostuu ennalta määräytyistä teemoista, joihin liittyvien alakysymysten avulla pyritään tarkentamaan teemaa. Tutkija ei tiedä etukäteen sitä, miltä kannalta haastateltava vastaa kysymyksiin. Kysymysten tarkka muotoilu ja järjestys ei ole oleellista, vaikkakin haastattelijan tulee varmistaa, että jokainen teema-alue käydään läpi. Tämä mahdollistaa sen, että jokainen haastateltava käsittelee teemaa omasta perspektiivistään ja eri teemojen painotukset saattavat vaihdella. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 36).

On huomattava, että haastattelu on vuorovaikutustilanne, joka on saanut alkunsa haastattelijan aloitteesta. Tutkijalla on tietynlainen valta-asema, joka perustuu siihen, että hän tekee tutkimusvalinnat ja ohjaa tilannetta. Ihanteellinen vuorovaikutustilanne on mahdollisimman dialoginen edistäen tasavertaista kommunikaatiota ja sitä, että haastateltava puhuu mahdollisimman vapaasti. Haastattelijan kyvykkyys vaikuttaa haastattelutilanteen muodostumiseen ja tilanteen luontevuuteen. Haastattelijan tulee reflektoida ja tutkimuksessa artikuloida oma asemansa ja lähtökohtansa tutkimukselle. Myös tutkijan tietoisuus mm. omasta puhetavastaan haastattelutilanteessa sekä haastattelutilanteen ennakkojärjestelyjen merkityksestä, kuten paikan valinnasta, on tärkeää. Haastattelijan taito “lämmittelä” haastateltava avoimeen vuorovaikutustilanteeseen on tärkeää onnistuneen haastattelutilanteen luomiseksi. Haastattelijan on toisaalta tiedostettava, että kaikkiin seikkoihin haastattelussa haastattelijalla ei voi vaikuttaa, kuten haastateltavan ilmaisuvalmiuksiin. (Eskola & Lätti 2018, 27–51)

3.7 Aineiston analyysi

Tässä opinnäytetyössä haastatteluaineiston sisällönanalyysin ja teemoittelun avulla muodostettiin kuva taidetyöskentelyn merkityksistä lastensuojelun ammattilaisten näkökulmasta (Vilka 2021, 215–219).

Aineistoa voi lähestyä monin eri tavoin, jolloin tutkijan rooli määritellään suhteessa hänen aktiivisuuteensa tulkinnan suhteen. Tässä opinnäytetyössä lähestymistapana on se, että haastattelijana koko prosessin ajan *tulkitsen* litteroitua aineistoa. Tutkimusprosessissa ensin aineistoa järjestetään ja tuodaan esille sen *rakentuminen*, sen jälkeen aineistoa *selvennetään* eli aineistosta jätetään pois siihen kuulu-

mattomia osia. Kolmanneksi tehdään *varsinainen analyysi*, joka merkitsee siis tiivistämistä, luokitte-
lua, narratiivin etsimistä, tulkintaa ja ad hoc -menettelyä. Aineistosta etsitään eroja ja yhtäläisyyksiä.
(Hirsjärvi & Hurme 2022, 50-75).

Aineiston analyysi eteni vaiheittain, jolloin aineisto ensin litteroitiin. Aineiston litteroinnissa hyödyn-
sin valmista litterointiohjelmaa, joka muutti haastatteluäänitteen tekstiksi. Tämän jälkeen kävin läpi
tallenteen ja varmistin, että litteraatio vastasi olennaisilta osilta äänitettyä haastattelua. Litteroinnin
tarkkuuden suhteen ei ole yleispätevää ohjetta metodologiakirjallisuudessa. Tässä opinnäytetyössä lit-
teraatiotarkkuus valittiin verraten laajan aineiston vuoksi melko pieneksi, sillä kuudesta haastattelusta
aineistoa kertyi äänitettyä haastatteluaineistoa yhteensä 6,5 tuntia. Tämä tarkoitti sitä, että litteraatio
suoritettiin muuttamalla ääni tekstimateriaaliksi, jolloin tarkastelun kohteeksi otettiin tekstuaalinen ma-
teriaali. Tässä työssä litteraatioissa merkitsemisen ulkopuolelle jätettiin tauot, ilmeet ja muu tilantee-
seen liittyvä. (Hirsjärvi & Hurme 2022, 67–82)

Aineiston analyysi aloitettiin etsimällä aineistoista tutkimuskysymyksiin liittyvät ilmaukset, jotka luo-
kiteltiin aineistoista värikoodein eri teemojen mukaan. Tämän jälkeen teemoihin annetut alkuperäiset
ilmaukset tiivistettiin pelkistetyiksi ilmauksiksi (taulukko 1).

TAULUKKO 1. Esimerkki alkuperäisilmaisun tiivistämisestä pelkistetyiksi ilmauksiksi.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
Hankkeen kautta on päästy niin kuin pu- reutumaan entistä tiiviimmin ja ja syväl- lisemmin --- niihin asioihin, mitkä siellä elämässä kaihtaa	taide avaa kipeiden asioiden käsittely- mahdollisuuden
Opiskelu tämmöisessä koulukodissa ei voi eikä saa olla missään nimessä pulpe- tin ääressä istumista - oppimista muu- toin kuin kirjojen kautta tää antaa mah- dollisuuden	lastensuojeluasiakkaille toiminnallinen ja ei-kieltä painottava taidetyöskentely sopii hyvin
Keskittymistä ja rauhoittumista jonkun asian äärelle, jota välttelee, että on hir- vittävän kuntouttavaa ja ihmiselle hy- väksi, meidän nuoret on tosi levottomia	taidetoiminta pakottaa pysähtymään, tun- netyöstöön

Koska haastateltavat tuottivat paljon puhetta melko vapaasti haastattelukysymysten ulkopuolelta, kar-
siutui tässä vaiheessa pelkistämävaiheeseen mukaan otettava tekstimassa huomattavasti. Alkuperäisil-
mauksien pelkistämävaiheen jälkeen, pelkistetyt ilmaukset ryhmiteltiin sopiviin yhteisiin luokkiin.

Alaluokkiin jaottelun jälkeen alaluokat järjestettiin uudelleen yläluokkiin (taulukko 2). Pyrin tarkastelemaan myös sitä, löytyikö tässä selkeyttämis- ja ryhmittelyvaiheessa mahdollisia uusia teemoja. Koko aineiston luokittelu pelkistetyistä ilmauksista ala- ja yläluokkiin on nähtävillä liitteenä olevissa taulukoissa (liite 4).

TAULUKKO 2. Esimerkki aineiston analyysiprosessista pelkistyksistä alaluokkaan ja yläluokkaan tutkimuskysymyksessä 2.

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
taide avaa kipeiden asioiden käsittelymahdollisuuden	tunnetaitojen kehittyminen	taidetoiminnan yhteys hyvinvointiin
lastensuojeluasiakkaille toiminnallinen ja ei-kieltä painottava taidetyöskentely sopii hyvin		
taidetoiminta pakottaa pysähtymään, tunnetyöstöön		
taidetoiminta turvallista kaaosta asiakkaille	voimavarojen havaitseminen	
nuorien vahvuuksien löytäminen on innostanut heitä		
projekti ollut lapselle turvallinen paikka taidekokeilulle		

On tärkeää huomata, että koko sisällönanalyysin aikana tutkijan ennakkokäsityksillä ja tutkimusotteella on huomattava merkitys. Tutkija tuottaa aktiivisesti tulkintaa ja rakentaa sitä koko sisällönanalyysiprosessin ajan. Esimerkiksi jos tutkija tulkitsee haastattelutilannetta niin, että haastateltava ei kerro tilanteessa oleellisia seikkoja, saattaa tutkija kysyä lisäkysymyksiä, jotta hän ohjaa keskustelua kohti monipuolisempia vastauksia. Myös litteraatio on tulkintaa siinä mielessä, että tutkijan tulkinta vaikuttaa litteraation tarkkuuteen. Myös varsinaisessa analyysivaiheessa, jossa teemat on jo aineistosta löydetty, tutkijan tulkinta aineistosta ohjaa analyysiä. (Hirsjärvi & Hurme 2022, 67–82).

Tässä opinnäytetyössä analyysin tarkkuutta ohjasi ennakolta valitut teemat, jotka liittyvät tutkimuskysymyksiin. Pyrkimyksenä oli tuoda aineistosta esille haastateltavien teemoihin liittyviä kokemuksia mahdollisimman monipuolisesti. Mukana analyysissä olivat haastattelutilanteesta tehdyt väljät muistiinpanot, ja ne otettiin mukaan analyysin tueksi: pyrin huomioimaan tilanteen kannalta merkitykselliset ja tilanteesta huomattavasti poikkeavat havainnot. Poikkeavia havaintoja tilanteissa ei kuitenkaan noussut, joten merkintöjä ei otettu mukaan analyysiin.

4 TULOKSET

Tässä luvussa esitellään tämän opinnäytetyön tulokset, jotka on saatu sisällönanalyysin avulla kahden tutkimuskysymyksen ja näihin kuuluviin alakysymyksiin.

4.1 Kokemukset Kuulluksi -hankkeen taidetyöskentelystä osana lastensuojelun sijaishuollon arkea koulukotiympäristössä työskentelevien näkökulmasta

Tuloksista ilmeni, että taidetyöskentelyn nähtiin tuovan monia hyötyjä sekä koulukotiympäristössä työskenteleville ammattilaisille että sijoitetuille lapsille ja nuorille. Taidetyöskentelyn tapahtuminen sijaishuolto- ja koulukoulukotiympäristössä vaikutti monella tapaa työskentelyn onnistumiseen. Projektimainen taidetyöskentely koettiin sekä hyödyllisenä, mutta myös joiltakin osin haasteellisenä.

4.1.1 Kokemukset taidetyöskentelystä ja sen tavoitteista lastensuojelun sijaishuollossa

Toimintaympäristön eli sijaishuollon ja koulukotiympäristön merkitys taidetoiminnalle on monitahoinen ja tuloksista nousi esille, että erityisesti *koulukotiympäristössä työskentelevien ammattilaisten rooli* sekä *koulukotiympäristön toimintakulttuuri* vaikuttavat taidetyöskentelyyn.

Koulukotiympäristössä työskentelevien ammattilaisten rooli on moninainen ja heidän merkityksensä niin taideprosessin käynnistymiselle kuin onnistumiselle on suuri. Tuloksissa nousi esille, että onnistunut taidetoiminta vaatii sekä tukea esimieheltä että taidetyöskentelystä ja taiteesta innostunutta henkilökuntaa. Myös itse taidetyöskentelyprosessissa sijaishuollon ammattilaisilla on merkittävä rooli, sillä sijoitettujen lasten luottamuksen rakentuminen aikuiseen koetaan hitaaksi ja sijaishuollossa työskentelevä tuttu ammattilainen voi nopeuttaa lapsen tai nuoren taideprosessiin kiinnittymistä.

“Nuorilla ja lapsilla voi olla - - hankala luottaa johonkin uuteen ja outoon aikuiseen --- luottamuksen rakentaminen on tärkeää - - siinäähän auttaa joku tuttu ihminen, joka on siinä.”

Myös taidetoimintaan osallistuva lapsi saa monipuolisesti tukea taidetyöskentelyyn sijaishuollon ammattilaiselta: lapsi voi mm. jatkaa taidetoiminnassa mahdollisesti esiin nousseiden tunteiden jatkokeskittelyä taidetuokion jälkeenkin yksiköissä. Myös lastensuojelun lupa-asioiden selvittelyssä ja hankkimisessa ammattilaisten rooli korostuu.

Koulukotiympäristön toimintakulttuurilla on merkitystä sen suhteen, että taidetoiminta ylipäättensä tapahtuu ja että se onnistuu. Tuloksista kävi ilmi, että Muhoksen koulukodilla on pitkä historia taidetoiminnassa jo ennen Kuulluksi -hanketta ja että koulu on tietoisesti pyrkinyt edistämään taidetoimintaa pitkällä aikavälillä. Koulu on aktiivisesti rakentanut yhteistyötä niin taiteilijoiden, yliopistojen kuin eri hankkeiden kanssa. Koululla on myös pidetty taidenäyttelyitä, joiden koetaan parantavan mm. viihtyvyyttä. Taidetoiminnan suhteen koulu korostaa oppilaiden vapaaehtoisuutta, tämä pätee myös taidetoimintaan.

“Tässä meidän arjessa - - nää (taideasiat) ei ole semmosia irrallisia asioita, vaan on kytköksissä ja (niillä on) yhtymäkohtia vähän kaikkeen muuhun, mitä täällä tehdään - - Toiminnalla pystytään vahvistamaan luontevaa vuorovaikutusta.”

“Näihin (lapsiin ja nuoriin) täytyy suhtautua sillä tavalla, että tuo sydän ja järki on oma.”

Tuloksista kävi ilmi, että taidetyöskentelyllä koulu pyrkii erottautumaan muista kouluista ja että taidetoiminnan koettiin tukevan koulun ideologiaa, jonka tarkoituksena on mm. vahvistaa lapsen toimijuutta ja omanarvontunnon kehittymistä. Myös arjen tasolla vallitseva toimintakulttuuri suosii taidetta ja asiakasyksikköjen viikkosuunnitelmassa on mukana taidelähtöistä toimintaa.

Taidetoiminnan hyöty lastensuojelutyössä koulukotiympäristössä työskenteleville koetaan sekä työtapojen rikastumisena että opettajan ja oppilaan välillä tapahtuvan vuorovaikutuksen, että luottamuksen vahvistumisena. Oppilaiden osallistumisen taidetoimintaan koetaan myös parantavan koulunkäyntiä ja tukevan opetusta sekä rikastuttavan omia työmenetelmiä.

Joissakin haastatteluissa nousivat esille työskentelyyn vaikuttavat koulukotiin liitetyt negatiiviset seikat, kuten kaltoinkohteluepäilyt, joita on käsitelty julkisuudessa. Myös kokemus koulukotiympäristön muuttumisesta julkisuuskohtia seuranneiden toimintatapojen muutoksen vuoksi nousi esille joissakin vastauksissa.

“Niinku sanoin aluksi koulukodit on siinä rytkäkässä menettänyt kasvatustehtävänsä - - heille (haastavasti käyttäytyville lapsille) ei yksinkertaisesti ole sellaista hoitopaikkaa, että tarvitsisi monelle monipuolista hoitoa, päihdehoitoa - - ja sitten tiukat rajat, jotka voidaan tarpeen tullen löysyttää.”

“Koulukoti ennen oli tiukka paikka ja ehkä siinä sitten valvonnan puutteessa tuli niitä yllälyöntejä, joka olisi pitänyt sitten omalla kontrolli - ohjauksella, jollakin muulla tavalla (hoitaa), kuin keltaisilla sivuilla niinku maalattiin ja otettiin ne räikeimmät tapaukset esille, jotka nekään ei välttämättä pidä paikkaansa - - ja sitten hallitus teki linjauksia, jossa se lapsi meni pesuveden mukana.”

Koulukotiympäristössä työskentelevät nostivat myös esille koulukodin kasvatustavoitteita ja sitä, mil-laista on toimia oman näkemyksensä mukaan lapsen parhaaksi, kun samalla täytyy asettaa kasvatuksellisia rajoja sekä kunnioittaa lapsen itsemääräämisoikeutta.

“Että jos aamulla väsyttää, niin heitä ei saa käydä sieltä hakemassa, huoneeseen ei välttämättä saa mennä ilman lupaa. No ok, lähtökohtaisesti koskaan ei ole tarvekaan, mutta jos oppilaalla jää aamulla kirja omaan huoneeseen - - niin ohjaaja ei saa sitä käydä hakemassa.”

“Lapsen itsemääräämisoikeutta korostettiin ja kun näillä on ne omat keinot ohjata omaa toimintaa tai ottaa vastuuta omasta, että terveydestään ja hyvinvoinnistaan - - että ei ne vielä ole sillä tasolla että (ne) ei pysty siihen, sillä se tarvitsee aikuista, kyllä, se 13–14-vuotias nuori, joka ei ole kotoa saanut niitä riittäviä malleja, oppeja asioihin. - - Ennenhän ne herätettiin (kouluun). Koulu alkaa nyt ja sinne on mentävä ja me ne herätettiin.”

Oman työn kannalta hyödyllisenä mainittiin sen, että projektimainen taidetyöskentely antaa toisaalta mahdollisuuden irtaantua liiallisista työn rutiineista ja toisaalta keskittyä omaan työhönsä enemmän, kun oppilaat olivat taiteilijan ohjaamissa taidepajoissa.

Taidetyöskentelyn koettiin vahvistavan luottamuksellista suhdetta lapseen ja mahdollistavan kohtaamaan lapsi yksilönä.

“Näihin (lapsiin ja nuoriin) täytyy suhtautua sillä tavalla, että tuo sydän ja järki on oma.”

Ammattilaisten rooli taidetyöskentelyssä on merkittävä myös taidetuokioiden jälkeen, sillä taidetöinnassa nousseita asioita on mahdollista työstää ammattilaisten kanssa eteenpäin.

“Meillä on psykologi siinä ja sitten minä voin oikein vanhempien kanssa tehdä töitä ja näen sairaanhoitajat yksiköistä, jotka tekee - - psykiatrissa tapaamistyötä.”

Tuloksissa nousi esille, että taidetoiminnan kautta on myös mahdollista nähdä lapsi ilman tämän haasteita ja ilman tavoitteellisuutta.

Taidetoiminnan nähtiin mahdollistavan lapselle myös toimimisen myös muussa kuin digitaalisessa ympäristössä ja tämän irtaantumisen esimerkiksi älypuhelimista. Luovien menetelmien käytön lisäämistä on mahdollistanut se, että omaohjaaja on jatkanut yksikössä taidelähtöistä tekemistä, joka on hankkeessa aloitettu taiteilijoiden vetämänä.

Merkittävänä asiana oman työn kannalta koettiin lapsen mahdollisuus purkaa ahdistusta, lievittää masennusta ja purkaa tunteita taidetoiminnan kautta.

“Sen (taideprojektin) vaikutus on se - - että he (lapset) on saanut lisää turvallisia aikuisia, joiden kanssa on päästy ja uskallettu kokeilla eri tapoja tehdä asioita, on se sitten ollut tunteen käsittelyä tai ajatusta.”

“Taide kaikissa sen eri muodoissa, että - - sitä olisi enemmän tarjolla lapsille ja nuorille, jotka on tosi huonossa elämäntilanteessa.”

“Hankkeen kautta on päästy niin kuin pureutumaan entistä tiiviimmin ja ja syvällisemmin - - niihin asioihin, mitkä siellä (lapsen) elämässä kaihertaa.”

Se, että lapset ovat voineet purkaa tunteitaan, on vähentänyt lasten aggressiivista käytöstä ja lasten fyysinen rajoittaminen on ollut vähäisempää taidetoiminnan myötä.

“Tavoitteena (lastensuojelutyössä) on, että ei tulisi tätä fyysistä rajoittamista - - päämääränä on se, että ei tuoteta kipua, - - kivuttomuus ja että on turvallista.”

“Täällä on taidehankkeilla ollut yksi vaikutus, joka on ollut havaittava - - se on vähentänyt niin sanottuja avekketilanteita - - tämän näkee ihan suoraan - - tilastomerkintöinä, että se (taidetoiminta) purkaa omalta osaltaan jännitettä.”

4.1.2 Kokemukset projektimaisesta taidetyöskentelystä koulukotiympäristössä

Kuulluksi-hankkeen projektimaisesti toteutettu taidetoiminta pitää koulukotiympäristössä toimivien ammattilaisten näkökulmasta sisällään sekä etuja että haasteita. *Taidetyöskentelyn organisoinnissa* nousi esille merkitykselliseksi toiminnan säännöllisyys ja ennakoitavuus. Tuloksista nousi esille se, että koska taidetoiminta järjestettiin aina samaan aikaan ja hanke oli verraten pitkäkestoinen, tämä järjestely mahdollisti lapsille ja nuorille turvallisuuden tunteen kehittymisen sekä mahdollisuuden kiinnittyä projektiin. Taidetoiminnan tapahtuessa tietyinä päivinä, tapahtumaa osattiin odottaa ja taidepaja oli monelle lapselle ja nuorelle viikon kohokohta.

Se, että lapset olivat saaneet käyttää luovia menetelmiä projektissa, oli lisännyt heidän luovaa tekemistään myös muualla ja siten monipuolistanut lasten arkea. Koska taidetoiminta oli säännöllistä ja verraten ennakoitavaa, kokivat koulukotiympäristössä työskentelevät, että hanke toteutui sujuvana osana erittäin strukturoitua sijaishuollon arkea. Toisaalta oltiin sitä mieltä, että oli hyvä, että projektilla on alku ja loppu, mutta toisaalta toivottiin taidetoiminnan pysyvyyttä.

“Se muutos, kun se nuori tulee sisään siitä ensimmäistä kertaa tai puolentoista vuoden (päästä) kun se päättyy se taidetoiminta. Siinä (nuoressa) on iso muutos ainakin tapahtunut. - - vaikuttava ja herkistäväkin asia - - tuo Kuulluksi-hankkeen taidetyöskentely, se itse työskentely, mitä nuoret tuottaa.”

Taiteilijoiden rooli ja heidän osaamisensa koettiin sujuvan taidetyöskentelyn kannalta keskeiseksi. Kokemukset siitä, että taiteilijat osasivat lähestyä asiakkaita ja luoda luottamuksellisen ilmapiirin, oli tulosten mukaan osoitus hankkeen onnistumisesta. Myös se, että lapset halusivat sitoutua toimintaan eli tulivat kerta toisensa jälkeen paikan päälle taidepajoihin, oli konkreettinen osoitus toiminnan onnistumisesta. Taiteilijoiden koettiin tuovan yksiköihin myös menetelmällistä osaamista mm. materiaalien ja ideoiden suhteen. Se, että taiteilijat keskittyivät pelkästään taidetyöskentelyyn, nähtiin hyvänä asiana monelta kannalta. Toisaalta taiteilijoilla ei ollut “liikaa” tietoa asiakkaista ja heidän ei tarvinnut huolehtia arjen sujuvoittamisesta eikä heidän tarvinnut työskennellä samalla tavoin haasteiden kanssa. Taiteeseen keskittyminen mahdollisti taiteilijoiden työskentelevän lasten ja nuorten vahvuuksien ja niiden esilletuomisen kanssa.

“Meidän taiteilijat ei tiedä, että (nuori) on ollut vaikka hatkassa ja (hänellä on) paha huumeongelma, niin meidän taiteilijat ei tiedä sitä. Että ne lapset kohdataan - - niin musta se on jotenkin ihana asia.”

“Kaikki on mennyt mönkään jotenkin nuoren kohdalla ja viikonloppuna tullut (lomalta keskeytettynä) - - niin maanantaina tulee taiteilijat - - että hei ihana nähdä sinua. Ja nuori voi sitten - - vaikka prosessoida tätä viikonloppuna tapahtunutta taiteen keinoin”

Taitelijoiden koettiin toimivan työssään omalla persoonallaan ja tämän koettiin mahdollistavan luottamuksen rakentumisen lasten ja nuorten kanssa. Myös se, että hankkeen taiteilija oli eri roolissa kuin ohjaaja tai opettaja, koettiin hyväksi taiteen vapauden kannalta. Arkisen kasvattajan poissaolo taide-tuokioista, mahdollisti joidenkin näkemysten mukaan sen, että lapset saivat ilmaista taiteilijavetoisissa taidepajoissa itseään vapaasti.

”Vapaus on tärkeä siinä, että ei tule se kasvatushenkilö (ja) henkilöstö niinku ehkä rajaamaan sitä työskentelyä - - (että) taidetoiminnan tekemisessä se ei ole sitä kasvatushenkilökuntaa, vähän niin kuin mäkään en voi olla oman lapseni terapeutti”

“Mä ajattelen, että jos me aletaan rajaamaan sitä taiteen tekemistä, että siihen (taiteeseen) ei saa laittaa huumeita eikä sitä tai tai tätä eikä tuota, me rajataan niin paljon nuoren kasvusta - - että ihminen tuottaa mulle sitä, mitä hän tuo tullessaan, sen mitä hänellä on mielessä ja mä oon kiinnostunut siitä ja pohdin nuoren kanssa, että mistähän tää tulee - - Että voiko siihen paitaan kirjoittaa kannabis?”

Kasvatuksellisen vastuun koettiin olevan opetus-, terveys-, ja sosiaalialan ammattilaisilla erittäin velvoittavaa.

“Varsinkin jos kysytään nuorilta (mahdollisista kaltoinkohtelun kokemuksista) eikä kysyä aikuisilta ollenkaan - - rajojen laittaminen on heille (lapsille) synonyymi kaltoinkohtelulle”

Vastauksissa nousi toisaalta pohdintoja siitä, miten arjen kasvatusvastuussa olevan läsnäolo vaikuttaa lasten ja nuorten taidetyöskentelyyn. Tämä nousi esille pohdiskeluissa omasta roolista sekä taiteilijan ja lastensuojelun ammattilaisen roolien erilaisuudesta.

“Että onko se hyvä, että siellä on jotain kasvatusalan ammattilaisia siinä rajaamassa? Jos mä haluan kirjoittaa huppariin, että jotakin paskaa ja kannabis - - niin onko semmoinen rajattava asia?”

Projektimaisen taidetyöskentelyn haasteet näkyivät moniammatillisessa yhteistyössä. Osa haastateltavista koki, että haasteita oli tiedottamisessa ja paikoin - varsinkin hankkeen alussa - lasten osallistumisessa toimintaan. Joissakin haastatteluissa nousi esille, että hankkeen sisällöstä ei tiedotettu tarpeeksi ja joillakin haastateltavilla oli kokemus, että sosiaalityöntekijöiden olisi ollut hyvä tietää taidetoiminnasta ja sen sisällöstä enemmän. Samoin joidenkin haastateltavien vastauksista nousi esille kokemus, että hankkeen taiteilijat eivät informoineet yksikköjen omaohjaajia aina riittävästi. Joissakin vastauksissa nostettiin esille, että yksikköjen ohjaajat eivät tunteneet hankkeen taiteilijoita riittävästi.

Joissakin vastauksissa nousi esille, että varsinkin projektin alussa oli haasteita moniammatillisessa yhteistyössä. Tämä näkyi siinä, että palaverit, joihin kaikki ammattilaiset olisivat osallistuneet, eivät useinkaan toteutuneet osan estyessä saapumasta paikalle.

“Ehdottomasti pitäisi (taidehankkeen alussa) pitää aloituspalaveri ennen kuin lapsi osallistuu mihinkään sellaiseen, kuten me tehdään aina, koska nää on erityisessä asemassa olevia lapsia.”

Osassa haastatteluissa nousi esille kokemus, että hankkeen alussa joitakin lapsia oli poistunut taidepajasta, mutta hankkeen etenemisen myötä poistuminen väheni. Haastateltavat korostivat taidetoiminnan vapaaehtoisuutta ja mikäli lapsi koki, että haluaa käydä välillä opettajan luona luokassa, on hänelle hyvä tarjota tähän mahdollisuus, varsinkin alussa, kun lapsi totuttelee taidetyöskentelyyn uuden aikuisen johdolla. Samoin mikäli lapselle nousisi pajassa kuohuttavia tunteita, hänen kanssaan sovittiin poistumismahdollisuus tuttuun luokkaan. Näitä poistumisia oli kuitenkin ollut melko vähän, ja ne olivat lähes loppuneet prosessin käynnistyttyä. Samoin hankkeen edetessä tiedottamisen koettiin parantuneen. Yhtenä haasteena pidettiin sitä, että ne lapset, jotka eivät käyneet koulua eivät voineet osallistua

taidetoimintaan. Haasteena pidettiin myös sitä, että koulukotiympäristössä työskentelevät ammattilaiset toimivat monen eri lainsäädännön kanssa ja että tämä täytyy ottaa huomioon myös taidetoiminnassa.

4.2 Käsitteet taidelähtöisyyden juurruttamisesta osaksi sijaishuollon arkea

Taidetoiminnan juurruttamisen ja kehittämisen suhteen vastauksissa nousi esille se, että toimintaympäristöä ja taidetoiminnan sisältöä sekä kulttuuristen oikeuksien vahvistamista tulee tehdä tietoisesti. Tuloksista ilmeni, että taidetoiminta tuo monia hyötyjä lastensuojeluasiakkaalle, sillä toiminta lisää lasten osallisuutta ja hyvinvointia.

4.2.1 Taidelähtöinen toiminta osallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi

“Kun ajatellaan lapsuutta ja historiaa, perheitä mistä ne (sijaishuollon lapset) tulee, niin ei, ei niillä ole ollut mahdollisuuksia käydä kokeilemassa eri harrastuksia läheskään kaikkien kohdalla. Ei heillä ole tietoa, ymmärrystä, kokemusta siitä mitä - - mitä kaikkea tämän talon ulkopuolella tehdään ja kokeillaan”

Tuloksista ilmeni, että taidetoiminta ja siinä käytetyt luovat menetelmät mahdollistivat lasten *tunnetaitojen kehittymisen*. Taiteen kautta avautui väylä kipeiden asioiden pohtimiselle ja tekeminen pakotti pysähtymään ja työstämään omia tuntemuksiaan. Taide tarjosi väylän omien voimavarojen havaitsemiselle sekä oman identiteetin pohtimiselle. Tuloksista nousi esille näkemyksiä siitä, että ne lapset, joilla ei ole vahvaa akateemista osaamista ja koulunkäyntitaitoja, hyötyvät huomattavasti taiteen tekemisistä, joka ei ole välttämättä niin voimakkaasti kieleen sidottua.

“Eri luovia keinoja käyttämällä, jos me saataisiin vaikka lapsi tuottamaan omia tunteita tai ajatuksia, tuomaan niitä esiin semmoisella keinolla, mikä hänelle on tärkeämpi tai luonnollisempi”

“Kuinka hyödyllistä se taiteen käyttäminen välineenä - - tällaisessa (jossa) on itsetuntoasioita lapsilla ja nuorilla. Sitä voisi hyödyntää enemmän, koska se on itse asiassa tosi tärkeää”

Taidetoiminnan koettiin tarjoavan lapsille ja nuorille tilaisuuden kokea onnistumista siitä, että on saanut konkreettisesti aikaan tuotoksia.

“Voisi olla enemmän taidetoimintaa - - vaikka erityislapsille”

“Taide on älyttömän upea keino olla itsensä kanssa kosketuksissa. Jotenkin sitä minun - - tarinaa ja identiteetin kehitystä”

Luovilla menetelmillä koettiin olevan yhteisöllisyyttä vahvistava vaikutus. Yhteisöllisyyden kokemuksen koettiin olevan yhteydessä koulumyönteisyyteen ja siihen, että toiminta sitouttaa lasta yksikköön myös muualla kuin taidepajassa. Luovan toiminnan myötä lasten nähtiin muuttuvan avoimemmiksi.

“Se oli parasta toimintaa koulupäivän aikana - - nuori niissä haastatteluissa sanoin että -- ihanaa semmoinen yhteinen toiminta”

“Täällä (taidepajassa) on jotenkin semmoinen hyväksyvä ilmapiiri, missä ei arvostella jotakin. Koulussa annetaan numeroita ja vauvoille annetaan pisteitä, monenko pisteen vauva, että meidän yhteiskuntakin on semmoinen - - ootko käyrällä vai etkö ole”

Lasten vuorovaikutus- ja ilmaisutaidot kehittyvät taidetoiminnan myötä. Taidetoiminta koettiin paikaksi, jossa lapset saivat harjoitella sosiaalisia taitoja. Osallistuessaan taidetoimintaa lapset ylittivät sosiaalisia pelkojaan mm. kasvojen menettämisestä. Lapset olivat myös rohkeampia taidetoiminnan alettua. Taiteen koettiin lisäävän luontevaa lasten keskinäistä vuorovaikutusta sekä vuorovaikutusta lasten ja ammattilaisten välillä.

Taidepajoissa tuli keskustelua vaikka kodista tai jostakin, miksi en pääse kotiin - -siinä toiminnan lomassa, puhuttiin ihmissuhteista - - miksi käyttää päihteitä - - Nuoret itse tuotti (keskustelua), että ne ei ollut semmoisia aikuisen viemiä keskusteluja

Taidetoiminta tarjosi lapsille ja nuorille mahdollisuuden pohtia myös kokemuksiaan lastensuojeluasiakkaana olemisesta sekä uuden tavan tuoda esille omia ajatuksiaan. Lasten ja nuorten taiteessa nä-

kyi kokemus sijaishuollossa olemisesta. Tämä tapahtui välillä rajun huumorin ja voimakkaiden ilmausten kautta. Lasten tuottamassa taiteessa näkyi kipu hänen asemastaan lasten suojeleasiakkaana ja kokemus siitä, että lapsilla on rikkonainen lapsuus.

“Tuossa näkyy kaveri ja että tämän näköinen (taide)työ siellä on, joka kertoo, että kaipaen lapsuutta ennen laitosaikaa, jolloin simppelit asiat tuottivat suurta iloa. Se on haikeaa, että laitoksessa menetettyjä vuosia ei saa enää koskaan takaisin.”

Koulukotiympäristössä työskentelevät kokivat, että taideilmaisu laskee nuoren puolustusmuureja alemmaksi ja että lapsen kokemusmaailmaan pääsee käsiksi taiteen kautta. Näin ollen taidetyöskentely mahdollistaa sen, että lasten kokemia haasteita voidaan tunnistaa paremmin ja niiden käsittelyä voi edelleen työstää muualla kuin taidepajoissa.

“Tällä (taidetoiminnalla) saadaan tarttumapintaa siihen, että päästään käsittelemään asioita, ja se on kaikkein tärkeintä tässä meidän työssä. Jos ajatellaan lastensuojelun näkökulmasta - - saadaan sitä kontaktia, tarttumapintaa ja aikaa. Että minulla on aikaa olla sinun kanssasi tässä näin, ja me tehdään täällä yhdessä tämmösiä asioita ja samalla vähän jutellaan niitä näitä”

Tuloksista käy ilmi, että taiteen avaama keskusteluyhteys lapsen kanssa vähentää suuresti lapsen kokemaa stressiä, painetta ja ahdistusta.

“Lastensuojelussa se työskentely taiteen keinoin - - siinä ei tarvitsekaan tuottaa sitä sanallisesti (että) miltä musta tuntuu tänään.”

4.2.2 Taidelähtöisen toiminnan kehittäminen ja juurruttaminen osaksi sijaishuoltoa

Koulukotiympäristössä työskenteleviltä kerättiin sekä kokemuksia että kehittämisideoita siitä, miten taidelähtöisyys voi juurtua osaksi sijaishuoltoa. Tuloksista ilmeni, että taidetoiminnan kehittäminen ja juurruttaminen vaatii toimintaympäristön kehittämistä ja taidetoiminnan tietoista juurruttamista, mikä puolestaan vahvistaa lapsen kulttuurioikeuksien toteutumista.

Toimintaympäristön kehittäminen tarkoittaa suurempaa *taidelähtöisyyden hyödyntämistä sijaishuollossa*. Tuloksista ilmeni, että hankkeen myötä taidetoimintaa oli jatkettu yksiköissä itsenäisesti. Tuloksissa nousi esille toive siitä, että taidetoimintaa tulisi edelleen kehittää tietoisena ammatillisen osaamisen alueena. Joissakin vastauksissa nousi esille pohdinnat siitä, että asiakassuunnitelmaan voisi kirjata taidelähtöisyyden menetelmäksi sekä tavoitteen siitä, että tietoisesti taidetoiminnan kautta haetaan apua asiakkaan haasteisiin liittyen mm. tunne-elämään ja tunnetaitoihin.

Taidelähtöisyydestä menetelmänä toivottiin ylipäättänsä enemmän tietoutta. Samoin toivottiin sitä, että ohjaajia osallistetaan taidetoimintaan enemmän, koska luovien menetelmien nähdään edistävän huomattavasti asiakkaiden kuntoutumista.

Toimintaympäristöön liittyvät käytettävissä olevat *resurssit*. Tuloksista ilmeni, että projektimaiseen taidetoimintaan toivottiin enemmän resursseja etenkin hankkeen ja sijaishuollon toimijoiden välillä tehtävään koordinoitavuuteen.

Tärkeäksi kehittämisalueeksi nousi yhteistyön ja moniammatillisen työskentelyn kehittäminen. Yhteistyö nähtiin sekä sidosryhmätyöskentelynä että yhteistyönä ulkopuolisten toimijoiden, kuten museoiden kanssa. Myös eri koulukotien välille toivottiin enemmän kulttuuriyhteistyötä.

“Ketä sidosryhmiä saisi mukaan - - Entivanhaan tehtiin Tietomaan kanssa yhteistyötä ja jonkun taidegallerian - - siellä asematunnelissa oli niitä (Kuulluksi-hankkeen taideteoksia) ja se oli aivan ihanaa.”

Moniammatillisuuden kehittäminen nähtiin tavoitteena, johon liitettiin monia kehittämisideoita. Toisaalta toivottiin lisää koulutusta ammattilaisille, jotta he voivat toimia paremmin monien eri lainsäädäntöjen kanssa - onhan taidehankkeessa yhteistyössä mukana niin terveystieteiden, sosiaali- ja opetusalan henkilökuntaa, jota sitovat monet eri lainsäädännöt. Taidetoiminnan suhteen toivottiin, että lasten ja nuorten omaohjaajat osallistuisivat toimintaan enemmän ja heidän mukanaoloaan lisättäisiin. Myös eri ammattiryhmien keskinäisiä palaverikäytäntöjä tulisi parantaa niin, että hankkeeseen osallistuvat eri ammattiryhmät pääsisivät tapaamisiin paikalle. Toiveena oli myös enemmän yhteistyötä ja tiedottamista taidetoiminnasta ja sen tavoitteista sekä projektin etenemisestä eri toimijoiden välille ja huoltajille.

“Toimintaa voi parantaa - - tiedottamalla sosiaalityöntekijää, joka on lapsen asioista täysin vastaava viranomainen, jolle kuuluu lapsen kaikki asiat, niin hänelle ehkä siitä (hankkeesta)

kertominen, koska hehän ei ole saanut mitään tietotusta, ei myöskään palavereissa eikä huoltajille.”

Yhtenä konkreettisena kehittämissideana oli aloituspalaveri, johon kaikki taidetoimintaan liittyvät tahot edellytettäisiin osallistuvan projektin käynnistysvaiheessa. Aloituspalaverin toivottiin olevan pakollinen ja siinä sovittaisiin yhteiset pelisäännöt taidetoiminnan järjestämiselle. Myös keskustelua itse taiteesta ja sen luonteesta toivottiin projektin käynnistysvaiheessa enemmän.

Kehittämiskohteeksi tuloksissa nousi esille *taidetyöskentelystä tiedottaminen* ulospäin - taidetoiminnan toivottiin näkyvän enemmän koulukotiympäristön ulkopuolella. Ne näyttelyt, jotka oli järjestetty, koettiin myönteisinä.

Vielä enemmän ääntä kuuluviin. Kuulluksi –hanke - - ei vaan näy, vaikka Hoivatielle tai Oulussa. - - kiva saada näkyviin hanketta - - sille toimijalle (lapselle) itselleen.

Taidetoiminnan tietoiseen juurruttamiseen kuuluu niin koulutus ammattilaisille, jatkuvuuden varmistaminen ja toiminnan liittyminen normaaliin arkipäivään yksiköissä.

“Puolitoista vuotta kestävä hanke, joka oli hyvä, että se oli niin pitkä - - mitään merkittäviä juttuja ei olisi saavutettu, jos se (taidetoiminta) olisi kestänyt vaikka 4–5 kertaa”

Tuloksista nousi esille, että taidekoulutusta toivottiin enemmän koko henkilökunnalle. Koulutuksen lisäämisen myötä arvioitiin henkilökunnan rohkaistuvan käyttämään taidelähtöisyyttä enemmän omassa työssään. Taidetoiminnan haluttiin olevan jatkuvaa. Samoin toivottiin, että koulukotiympäristössä järjestettäisiin enemmän taidepajoja henkilökunnalle. Vastauksissa nousi esille myös taidetoiminnan yhteys työhyvinvointiin. Työ on kuormittavaa ja taidetoiminta tuo hengähdystauon arkeen.

“Tällä on myöskin työhyvinvointiin ja työssäjaksamiseen liittyvä asia. Me tehdään työtä, joka on psyykkisesti raskasta ja kuluttavaa - - sillä lailla pikkuhiljaa hivuttamalla sen huomaama aina lukukauden aikana huomaa sen, että kuorma alkaa karttua - - koska me tehdään töitä semmosten lasten kanssa, joille ei opetusta missään muualla ole pystytty järkevällä tavalla järjestämään”

Juurruttamisessa pidettiin keskeisenä asiana ja edellytyksenä sitä, että koko henkilökunta on innostunut taidelähtöisestä toiminnasta. Esimiehen roolin tärkeys nousi esille myös kehittämistyön suhteen. Vastauksissa nousi esille halu jatkaa taidetoimintaa koulukotiympäristössä, vaikka hanke päättyisikin.

Juurruttamisessa tärkeänä pidettiin sitä, että toiminnan tulee olla osa arkea. Kehittämisen suhteen tuotiin esille idea siitä, että mikäli jatkossakin taidetoiminta sijoitetaan koulupäivän sisälle, tulee koulun opettajat sitouttaa yhä enemmän taidetoiminnan toteutukseen ja että taidetyöskentely voisi liittyä muuhun opetukseen ja sen tavoitteisiin tiiviimmin. Taidemenetelmien suhteen nousi esille kysymys siitä, voisiko osan taidetoiminnasta toteuttaa digitaalisesti ja etänä. Menetelmien suhteen joissakin vastauksissa nousi esille toive siitä, että taidetoiminnassa voisi olla enemmän kehollista ilmaisua, kuten teatteria, joka rohkaisee lapsia ja nuoria heittäytymään.

Jotta taidelähtöisyys voisi juurtua sosiaalialalle, nähtiin toiminnan yhteys lainsäädännön kehittämiseen eli taidetoiminnan tulisi jatkossa olla lakisääteistä, sillä erityisesti sijaishuollon asiakkaiden koettiin saavan suurta hyötyä taidelähtöisyydestä. Toivottiin, että sijaishuollon asiakkaina olevat lapset myös velvoitettaisiin osallistumaan taidetoimintaan, sillä lapsilla ei ole useinkaan omakohtaista kokemusta taiteesta ja käsitystä taidelähtöisyydestä omasta taustastaan johtuen. Lapsilla ei näin ollen ole myöskään käsitystä taidelähtöisillä menetelmillä saavutettavista asioista. Lakiin tulisi kirjata, että lastensuojeluasiakkaille lähtökohtaisesti tarjottaisiin enemmän taidetoimintaa osana perustoimintaa.

“Jos me jotenkin saataisiin lainsäädäntöön, kaikkeen lastensuojeluun, että tarjottaisiin tämmöistä taidetoimintaa lastensuojelun asiakkaille”.

5 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA ETIIKKA

Tutkimuksen tekemisessä tärkeässä osassa on tutkimusjärjestelyt, tutkimuksen perustelut ja motivaation herätteleminen sekä näihin liittyvät tutkimusetiikka. Tämä opinnäytetyö noudatteli tutkimussuunnitelman ja toteuttamisen kannalta tutkimuseettisiä periaatteita. Tutkimussuunnitelmaan kirjattiin osapuolten vastuut, oikeudet ja velvollisuudet sekä tutkimusaineiston säilyttäjät ja tutkimustiedon omistajat. Tutkimussuunnitelmaan kirjattiin myös osapuolia koskevat salassapitovelvollisuuden ja vaitiolo-velvollisuuden piiriin kuuluvat asiat. (Vilka 2021, 141)

Laadullisessa tutkimuksessa keskeistä on tutkimuksen luotettavuus ja luotettavuuden arviointi koko tutkimusprosessin ajan. Samoin tutkimuksen uskottavuus sen suhteen kuinka perusteltuja tutkimusvalinnat ovat ja miten analyysi on toteutettu. Laadullisessa tutkimuksessa menetelmien luotettavuutta arvioidaan kriteereillä, joita ovat uskottavuus, vahvistettavuus, reflektiivisyys ja siirrettävyys (Kylmä & Juvakka 2007, 127,129).

Luottamuksellisuutta tutkittavien suuntaan vahvistaa se, että tutkittaville tulee tarjota riittävästi tietoa tutkimuksesta. Tutkijan täytyy myös tehdä arvio siitä, mitkä riskit, haitat ja kivut tutkittavalle aiheutuu verrattuna siihen odotukseen, mikä hyöty tutkimuksella saavutetaan. Tutkimuksessa tulee tuoda selkeästi esille tutkimuksen konteksti, perustella tutkimusvalinnat ja tuoda esille mahdollisimman selkeästi esille valittu tietoperusta, menetelmät ja muut reunaehdot. Ylipäänsä tutkimus ei synny tyhjiössä, vaan vilpittömyys tutkimuksessa tarkoittaa ajatusten ja ideoiden alkuperän suhteen läpinäkyvyyttä myös tulosten suhteen. Tutkimuseettisesti tämä opinnäytetyö tehtiin riippumattomasti perustuen opinnäytetyön tekijän kysymyksenasetteluihin. Tutkimuskirjallisuudessa korostetaan, että opinnäytetyön tekijän tulee pohtia eettisyyttä paitsi tutkimuskohteen kannalta, mutta eettisyyttä tulee pohtia myös oman tutkimusposition kannalta eli tuoda selkeästi esille omia lähtökohtiaan ja arvojaan sekä artikuloida nämä johdonmukaisesti. (Vilka, 2021, 24–56, 141)

Tutkimusetiikan, eli hyvän tieteellisen käytännön noudattamisen, tulee läpäistä koko opinnäytetyöprosessi. Tutkimusaineiston käsittely ja sen säilyttäminen, tutkittavien suostumus tutkimukseen sekä tutkimussuoja ja anonymiteetti ovat asioita, jotka tuli huomioida tutkimusta tehdessä. Luottamuksellisuus takaa sekä tutkittavalle vapauden ilmaista itseään, että mahdollistaa tutkijalle aiheeseen syventymisen. Tutkimuseettisesti on tärkeää, että tutkittava henkilö ja haastateltava tietää, ettei haastateltavaa tunnista

tutkimuksesta. Näin haastateltavan on myös helpompi puhua aroistakin asioista. Tutkimukseen osallistumisen tulee perustua vapaaehtoisuudelle. Haastateltavalla on oltava mahdollisuus kieltäytyä puhumasta tietyistä aiheista ja tutkimuksessa tulee tehdä selväksi, että haastattelu on mahdollista keskeyttää missä vaiheessa prosessia tahansa. (Vilka 2021, 24–56, 141).

Opinnäytetyön toteuttaminen kiireisen lastensuojelun arjessa toi mukaan omat tutkimuseettiset reunaehdotonsa. Sosiaalialan ammattietiikka velvoittaa ajattelemaan asiakkaan etua ja noudattamaan ehdotonta vaitiolovelvollisuutta. Haastattelut täytyi suunnitella niin, ettei haastateltava rikkonut tätä etiikkaa. Tutkimuksessa tulee myös huomioida haastateltavan tilanne ja varmistaa luottamuksellinen ilmapiiri ja anonymiteetin säilyminen tuloksia analysoitaessa. Tässä opinnäytetyöprosessissa pyrkimyksenäni oli huomioida se, ettei tutkimuksen toteutus ja käytännön haastattelujärjestelyt kuormittaneet sosiaalialan työntekijöitä lisää jo muutoin välillä kuormittavassa arjessa.

6 OPINNÄYTETYÖN KESKEISTEN TULOSTEN TARKASTELU

Tässä opinnäytetyössä pyritään vastaamaan kahteen tutkimuskysymykseen: millaisena Kuulluksi-hankkeen taidetyöskentely näyttäytyy osana lastensuojelun sijaishuollon arkea koulukotiympäristössä työskentelevien näkökulmasta. Toinen tutkimuskysymys on, että miten taidelähtöisyyttä voi juurruttaa osaksi lastensuojelun arkea.

6.1 Kokemukset Kuulluksi -hankkeen taidetyöskentelystä osana lastensuojelun sijaishuollon arkea koulukotiympäristössä työskentelevien näkökulmasta

Tässä opinnäytetyössä ensimmäistä tutkimuskysymystä eli taidetyöskentelystä saatuja kokemuksia tarkasteltiin kahden tarkentavan tutkimuskysymyksen avulla eli *tavoitteiden ja niiden toteutumisen* sekä *projektimaisen taidetyöskentelyn* näkökulmasta. Seuraavaksi tässä käydään läpi keskeiset tulokset, jotka saatiin vastauksista näihin tutkimuskysymyksiin ja näiden alakysymyksiin.

6.1.1 Taidetyöskentelyn tavoitteet ja niiden toteutuminen lastensuojelun sijaishuollossa

Taidetyöskentelyn tavoitteiden ja toteutumisen kannalta tässä opinnäytetyössä nousi esille sekä koulukotiympäristössä työskentelevien ammattilaisten rooli ja koulukotiympäristön toimintakulttuurin merkitys. Se, että sijoitetut lapset käyvät koulua ja osallistuvat taidetoimintaan koulukotiympäristössä, luo erityisen viitekehyksen taidetoiminnan järjestämiselle. Aiemmassa tutkimuksessa on nostettu esille, että lastenkotien yhteydessä toimivat koulukodit tarjoavat sekä etuja että haasteita sijoitetun lapsen hoito- ja kuntoutusprosessille. Etuna tutkimuksen mukaan on se, että lapselle pystytään räätälöimään hänen tarpeitaan vastaavaa toimintaa ja että jatkuva tuki kyetään varmistamaan paremmin. Monet lapsista, jotka ovat sijoitettuna, eivät kykene koulunkäyntiin muualla kuin koulukodissa, jossa työskentelevät opettajat pystyvät tarjoamaan riittävän intensiivistä tukea lapselle (Tuomela 2021, 56–67).

Kuulluksi-hankkeen kautta toteutettu taidetoiminta voidaan nähdä yhtenä lapsille ja nuorille räätälöitynä palveluna, jolla tavoitellaan hankkeen tavoitteiden mukaisesti osallisuuden vahvistamista ja lasten kokemusta kuulluksi tulemisesta (Kuulluksi-hanke, tutkimussuunnitelma 2022). Kuulluksi-hankkeen taidetoiminnan järjestämisessä sijaishuollon ammattilaisten rooli oli merkittävä itse taideprosessin aikana ja toiminnan tukena. Koulukotiympäristössä projektimaisesti toteutettava taidetoiminta vaatii pal-

jon yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Sijaishuollossa toimivat terveys- sosiaali- ja opetusalan ammattilaiset tukevat taideprosessin onnistumista sekä huolehtivat osaltaan lupa-asioista, yhteydenpidosta ja mm. lasten kanssa tehtävästä asioiden jatkotyöstämisestä taidetuokioiden jälkeen. Kuulluksi-hankkeessa oli järjestetty niin, että taidetuokioissa nousseita tunteita oli mahdollista käsitellä ammattilaisten kanssa. Haastattelujen mukaan myös tutun aikuisen tuki ja läsnäolo nopeutti taideprosessiin sitoutumista projektin alkuvaiheessa, sillä sijaishuollossa olevien lasten luottamuksen rakentuminen vieraisiin aikuisiin koettiin hitaaksi.

Tuloksista nousi esille se, että taidetoimintaa määrittää vahvasti paitsi sijaishuolto toimintaympäristönä mutta myös koulukodin yksikköjen toimintakulttuuri. Tuloksista kävi ilmi, että koulukoti ja yksiköt ovat tehneet taidelähtöisyyttä edistävää toimintaa pitkään. Kuulluksi-hankkeen toteuttamisen voi näin ollen ymmärtää taidemyönteisen toimintakulttuurin ilmenemismuotona ja taidelähtöisen toiminnan jatkumona. Tässä opinnäytetyössä haastateltavat korostivat, että taidetoiminta parantaa ympäristön viihtyisyyttä ja edistää lasten koulunkäyntiä. Myös aiemmassa tutkimuksessa on nostettu esille ympäristön merkitys esimerkiksi sijoitettujen lasten koulunkäynnin onnistumisen kannalta: koulu toimii sosiaalisena ympäristönä ja paikkana harjoitella arjenhallintaa ja sosiaalisten taitojen oppimista. (Tuomela, 56–58).

Tässä opinnäytetyössä haastateltavat toivat esille useita hyötyjä, joita taidetoiminnalla saavutetaan oman työn ja sijoitettujen lasten kannalta. Taidetoiminta koulukotiympäristössä koettiin omia työskentelytapoja ja -menetelmiä rikastuttavana sekä vuorovaikutusta edistävänä. Ulkopuolisen hankkeen taidetoiminnan koettiin tuovan väljyyttä omaan työhön lasten ollessa taidepajoissa sekä mahdollisuuden irtaantua omista liiallisiksi koetuista rutiineistaan. Taidemyönteisyyden ja olemassa olevan taidelähtöisyyttä tukevan toimintakulttuurin voi ajatella olevan onnistuneen hanketoiminnan edellytys. Toimintakulttuurin merkitystä on tutkittu myös koulussa, jossa ympäristö ja toimintakulttuuri vaikuttavat keskeisesti siihen, miten taidetoiminta onnistuu ja osallistaa lapsia ja nuoria toimintaan (Kiilakoski & Tervahartiala 2015, 47–53). Koulun arvot ja toimintatavat eli lasten toimijuuden vahvistaminen ja vapaaehtoisuuden korostaminen loivat tämän opinnäytetyön haastateltavien mukaan pohjan sille, että taidetoimintaan osallistumista kannustetaan myös Kuulluksi-hankkeessa.

Vastauksissa nousi esille kasvatustavoitteiden, kasvatuksellisten rajojen ja lapsen tukemisen haasteellisuus koulukotiympäristössä, jossa tiukka lainsäädäntö, lasten itsemääräämisoikeus ja mm. salassapitovelvollisuus määrittävät tiukat raamit kaikelle toiminnalla. Aiempi tutkimus tuo esille kasvatustyön jännitteisyyden ja tämä jännitteisyys nousi esille myös tässä opinnäytetyössä (ks. Reinikainen 2017).

Aiemmassa tutkimuksessa on tuotu esille myös se, että sijoitetuilla lapsilla on usein enemmän käytöshaasteita ja tämä on tutkimuksen mukaan syynä sille, että heidät pyritään sijoittamaan sijaishuollon yksikköön, jonka yhteydessä sijaitsee koulu (Tuomela 2021, 60–67). Tässä opinnäytetyössä haastattelut korostivat, että taidetoiminta mahdollisti lapsen näkemisen enemmän lapsen voimavarojen kuin tämän haasteiden kautta. Erittäin merkittäväksi oman työn kannalta koettiin se, että taidepajoissa lapset saivat käsitellä haastavia tunteita ja kokemuksia. Haastattelujen kautta nousi esille, että taidetoiminta on vähentänyt lasten aggressiivista käyttäytymistä, sillä lapset ja nuoret ovat voineet taiteen kautta käsitellä haasteitaan ja ylipäättään olemistaan sijaishuollon asiakkaana. Haastatellut kokivat, että taiteen kautta lapset voivat purkaa masennusta, ahdistusta ja turhautumista.

Koska taide tarjoaa väylän hankalien asioiden käsittelylle, on lapsilla vähemmän tarvetta haastavalle käyttäytymiselle. Näin ollen aggressiivisuuden vähentymistä Kuulluksi-hankkeen taidetoiminnan kautta voi pitää merkittävänä seikkana lasten kuntoutumis- ja hoitoprosessin kannalta. Taiteen luomia mahdollisuuksia kontrollista vapaaseen tilaan on puolestaan pohtinut Päivi Känkänen, jonka mukaan taidetoiminta tuo sopivaa hengittävyyttä muutoin hyvin strukturoituun koulukotiarkeen. (Känkänen 2015). Myös tämän opinnäytetyön tulosten valossa taidetoiminta on tuonut lastensuojelun asiakkaille kontrollista vapaata tilaa ja mahdollisuuksia ilmaista omaa identiteettiään uudella tavalla sekä tulla kohdatuksi enemmän vahvuuksiensa kautta.

6.1.2 Kokemukset projektimaisesta taidetyöskentelystä koulukotiympäristössä

Koulukotiympäristössä projektimaisesti toteutettu taidetoiminta pitää sisällään sekä etuja että haasteita. Projektimuotoisen taidetoiminnan organisoinnissa oleelliseksi seikaksi nousi toiminnan säännöllisyys ja ennustettavuus. Lastensuojelun strukturoituun arkeen sopii säännöllinen taidetoiminta, joka tapahtuu tiettyinä kellonaikana ja tarkoissa raameissa. Toisaalta kokemus siitä, että taidetoimijat osasivat reagoida luontevasti äkillisiin muutoksiin esim. lasten voinnissa tai siihen, että lapset poistuivat kesken tunnin. Taiteilijoiden koettiin osaltaan tukevan lasten koulunkäyntiä ja osoittavan ymmärrystä sijaishuollossa olevien lasten elinolosuhteista ja taustoista. Vaikka projektimaisuutta pidettiin toisaalta hyvänä, tärkeäksi nousi esille se, että toiminta oli riittävän pitkäkestoista, jotta lapset uskaltautuivat kiinnittyä projektiin.

Taiteilijoiden rooli ja heidän kykynsä lähestyä lapsia sekä työskennellä heidän kanssaan nähtiin tärkeänä. Taiteilijoiden tuomat ideat, menetelmät ja kyky rakentaa luottamuksellinen ilmapiiri olivat onnistusteen toiminnan edellytys. Se, että taiteilijat toimivat vahvasti omalla persoonallaan, koettiin lapsen maailmaa rikastuttavana asiana. Toisaalta lapset saivat harjoitella uudenlaista sosiaalisuutta muiden kuin yksiköiden ja koulun työntekijöiden tai kavereiden kanssa. Lapset tuottivat taidepajoissa itse suunnittelemaansa teoksia, joissa näkyivät lasten kokemukset, ajatukset ja tunteet. Taiteilijat toimivat sijaishuollossa ennen kaikkea taiteentekijöinä ja opettajina ja heidän toimintansa pääpaino oli lasten vahvuuksien tunnistamisessa ja esilletuomisessa. Koulukotiympäristössä työskentelevien ammattilaisten rooli koettiin vahvemmin kasvatukselliseksi. Taiteilijat eivät salassapitovelvoitteiden vuoksi tunteet lasten taustoja ja tienneet lasten diagnooseja ja taiteilijan roolin erityisyys nähtiin pääasiassa myönteisenä asiana. Taiteilijoilla ei mennyt aikaa lasten haasteiden selvittelyyn ja arjen toimintojen järjestämiseen. Toisaalta taidetoiminnassa lapset tulivat nähdyksi enemmän vahvuksiensa kuin haasteidensa kautta. Omista haasteistaan lapset saivat kertoa omaehtoisesti taiteensa kautta - omaan tahtiin.

Tähän opinnäytetyöhön otettiin mukaan yhdeksi näkökulmaksi taidetyön tekeminen projektimaisesti, sillä myös sosiaalialalla uusia toimintoja kehitetään usein hankemuotoisesti (ks. esim. Mainonen 2022). Projektimaisen taidetyöskentelyn haasteet näkyivät moniammatillisessa yhteistyössä. Hankkeesta tiedottaminen ja tiedonkulku eri toimijoiden välillä oli varsinkin toiminnan alussa osin puutteellista. Haastatteluista nousi esille kokemus siitä, että tiedonkulku koulun, sosiaalihuollon ammattilaisten ja taiteilijoiden välillä vaatii paljon taustatyötä, tiedonvaihtoa ja organisointia. Joissakin vastauksissa nousi esille, että lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijä ja lasten omaohjaajat eivät tienneet taideprojektin sisällöstä, tavoitteista ja etenemisestä tarpeeksi. Moniammatillisuudessa haasteelliseksi koettiin monien eri aikataulujen yhtensovittaminen - esimerkiksi yhteiset palaverit, joissa kaikki tahot olisivat olleet paikalla eivät usein toteutuneet. Haasteelliseksi koettiin myös se, että ammattilaiset toimivat monen eri lainsäädännön velvoittamina.

6.2 Taidelähtöisyyden juurruttaminen osaksi lastensuojelun arkea

Taidelähtöisyyden juurruttamista tarkasteltiin tässä opinnäytetyössä *osallisuuden ja hyvinvoinnin* edistämisen näkökulmasta sekä toisaalta sitä, millaisia *kehittämideoita* taidelähtöisyyden juurruttamiseen koulukotiympäristössä työskentelevillä ammattilaisilla on.

6.2.1 Taidelähtöinen toiminta osallisuuden ja hyvinvoinnin edistämässä

Tuloksista ilmeni, että taidelähtöisyys ja taidetyöskentely edistää lasten ja nuorten osallisuutta ja hyvinvointia monin tavoin. Taidetyöskentely edistää tunnetaitojen kehittymistä, omien voimavarojen havaitsemista ja oman identiteetin rakentumista sekä tarjoaa yhteisöllisyyden kokemuksia. Tämä vahvistaa aiempaa tutkimusta taidelähtöisten menetelmien hyödyllisyydestä lastensuojelussa (Känkänen 2015; Heimonen 2017). Lapset ja nuoret pääsevät taiteen kautta harjoittelemaan ilmaisu- ja vuorovaiikutustaitoja ja sosiaalisuutta.

Aiemmassa tutkimuksessa on tuotu esille, että haasteena lastenkotien yhteydessä sijaitsevilla kouluissa on se, että lasten ja nuorten sosiaalisten taitojen harjoittelumahdollisuudet ja yhteiskuntaan integroituminen voi koulukotia käyville lapsille olla haasteellisempaa verrattuna kunnan isommassa koulussa koulukäyvään lapseen. Myös haasteet erilaisten ihmisten kohtaamisessa ja huoli yhteiskuntanormien hämärtymisestä on noussut esille (Tuomela 2021, 61) Myös tässä opinnäytetyössä haastattelussa on tuotu esille huoli siitä, lapsi ei pääse osaksi suurempia yhteisöjä. Haastateltavat toivat esille, että taidetyöskentely ja hankkeen taiteilijoiden kohtaaminen tarjosi lapsille omasta arjesta poikkeavia mahdollisuuksia harjoitella sosiaalisuutta. Taiteilijoiden toimiminen omalla persoonallaan ja taiteen merkityksen painottaminen, tarjosi uusia näkökulmia lapsille ja nuorille. Taidetyöskentely mahdollisti kohtaamisen uuden, vieraan aikuisen kanssa ja tuoreita näkökulmia omaan itseen. Koulukotiympäristössä toteutetun taidetoiminnan voi näin ollen katsoa edistävän kuntoutumista, hyvinvointia ja osallisuutta.

6.2.2 Taidelähtöisen toiminnan kehittäminen ja juurruttaminen

Tuloksista nousi esille se, että juurruttaminen vaatii sekä toimintaympäristön kehittämistä että taidetoiminnan tietoista juurruttamista ja taidelähtöisyyden vahvistamista. Taidetoiminnan juurruttaminen ja taidelähtöisyys edistävät puolestaan lasten kulttuurioikeuksien toteutumista.

Toimintaympäristön kehittämisessä nousi esille erityisesti ammatillisen osaamisen vahvistaminen ja kehittäminen. Koulukotiympäristössä työskenteleville toivottiin lisää koulutusta taidemenetelmistä sekä lisää taidepajoja, joiden koettiin mm. lisäävän työhyvinvointia. Taidelähtöisyys voisi kehittämisideoiden mukaan näkyä enemmän asiakassuunnitelmissa, joihin kirjattaisiin tavoite taidetoiminnan

kautta haettavasta avusta asiakkaan haasteisiin esimerkiksi tunnetaitojen kehittämisessä. Taidelähtöisyyden käyttäminen nähtiin perusteltuna myös juurruttamisen näkökulmasta, sillä taidetoiminnan koettiin edistävän lasten ja nuorten kuntoutumista.

Juurtumista voi tarkastella kulttuurihyvinvoinnin porrasmallin mukaisesti. Jotta toiminta saadaan mallin mukaisesti juurtunutta, täytyy taidelähtöisen kulttuurihyvinvointia tukevan toiminnan olla pysyvä osa sosiaali- ja terveysalojen toimintaa (Lilja-Viherlampi 2022, 80–82). Näinhän ei projektimaisesti koulukotiympäristössä toteutettu toiminta vielä ole, vaikka toiminta on ollut pitkäkestoista ja sitä on järjestetty ennen Kuulluksi-hanketta. Mikäli taidetoiminta halutaan juurtuneeksi osaksi toimintaa, tulee tämän opinnäytetyön tulosten mukaan henkilökuntaa sitouttaa taidetoimintaan enemmän, jotta taidelähtöinen työskentely on merkittävämpää ja juurtuneempi osa sijaishuollon arkea. Hankkeet kuten Kuulluksi-hanke koetaan kuitenkin tärkeiksi, sillä ne luovat merkittäviä edellytyksiä sen ymmärtämiselle, miten toimintaa kannattaa toteuttaa ja millaisia toimintamalleja käyttää.

Haastatteluista nousi esille toive yksikköjen työntekijöiden osallistamista taidehankkeisiin ja taidetoimintaan enemmän. Toimintaympäristön kehittämiseen liittyvät keskeisesti resurssit, joita toivottiin lisää erityisesti hankkeen ja yksikköjen väliseen koordinoituihin. Myös moniammatillisen työskentelyn ja yhteistyön kehittäminen eri toimijoiden välillä koettiin kehittämiskohteeksi. Yhteistyötä toivottiin tehtävän myös ulkopuolisten toimijoiden ja eri sidosryhmien kanssa. Koulutusta toivottiin myös erilaisten lainsäädäntöjen välissä toimimiseen. Ylipäänsä keskustelua taiteesta ja sen mahdollisuuksista toivottiin yksikköihin enemmän ennen taidetyöskentelyn aloittamista.

6.3 Johtopäätökset

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin kokemuksia Kuulluksi -hankkeen taidetoiminnasta sekä kerättiin kehittämideoita taidelähtöisyyden juurruttamiseksi sijaishuoltoon.

Vaikka taidelähtöisyyttä on tuotu lastensuojelun arkeen jo useiden vuosikymmenien ajan, kehittämistarvetta tämän opinnäytetyön mukaan on useilla osa-alueilla. Vaikka taidelähtöisyyttä on tutkittu myös lastensuojelussa, pääpaino tutkimuksissa on ollut taideprosessien dokumentoinnissa ja taiteen tekijöiden näkökulmien esiintuomisessa - vähemmän sosiaalihuollon tai koulukotihenkilöstön näkemysten esille tuomisessa monialaisessa yhteistyöprojektissa (ks. esim. Ranta 2022). Tämä opinnäytetyö pyrki

tuomaan esille niiden sijaishuollon ammattilaisten näkemyksiä, joiden asiakkaat ja oppilaat ovat osallistuneet taidetoimintaan. Vaikka sijaishuollon ammattilaiset eivät ole itse ohjanneet taidetoimintaa, antaa opinnäytetyö tietoa siitä, miten onnistunut taidetoiminta järjestetään.

Tulokset nostavat esille sen, että koulukotiympäristössä toimivien ammattilaisten merkitys ja rooli sijoitettujen lasten kanssa tapahtuvan taidetoiminnan järjestämisessä ja onnistumisessa on suuri. Myös koulukotiympäristössä vallalla olevalla toimintakulttuurilla on merkitys toiminnan toteuttamisessa ja kehittämisessä sekä taidehankkeen onnistumisen kannalta. Se, että koulukodissa on ollut kiinnostusta taidetoiminnan järjestämiseen jo ennen Kuulluksi -hankkeen alkua, on merkityksellistä projektimaisen taidetoiminnan järjestämiselle.

Projektimaisessa työskentelyssä nousi esille se, että ulkopuoliset taiteilijat tuovat yksikköihin osaamista, jota yksiköissä ei ole. Lisäksi se, että taiteilijat keskittyvät pelkästään taiteeseen pidettiin taiteen vapauden säilyttämisen kannalta myönteisenä. Rinnalle toivottiin kuitenkin taidelähtöisyyttä lisää sijaishuollon ammattilaisten työmenetelmäksi – sijaishuollon henkilökunta voi siis haastateltavien mukaan myös osaltaan vielä enemmän toteuttaa taidetoimintaa.

Tässä opinnäytetyössä kehittämisideoita nousi useita liittyen moniammatillisuuteen, henkilöstön kouluttamiseen, että yhteistyön parantamiseen liittyen. Koska projektimainen työskentely tarkoittaa sitä, että toimijat joutuvat sopimaan käytännön järjestelyistä ja tiedottamisesta oman työnsä ohella, voi projektimaisuuden katsoa tämän opinnäytetyön valossa tarkoittavan osittain lisääntyvää työtä oman työn rinnalle sijaishuollon ammattilaisille. Tämä näkyi mielestäni tuloksissa: haasteita koettiin nimenomaan tiedottamisessa ja yhteisissä tapaamisissa. Se, että haasteeksi koettiin palaveriinkin osallistuminen ja tiedonkulku, voi selittyä lastensuojelutyön kiireisestä arjesta: vaikka tiedotteita ja palavereita on pidetty, niihin ei välttämättä ole ehditty osallistua. Nämä haasteet puolestaan tuovat voimakkaasti esille tarpeen siitä, että taidetoiminnan tulisi olla pysyvää eli juurtunutta ja että taidetoiminnassa olisi vakiintuneet rakenteet. Kun taidetoiminta ja sen järjestelyt olisivat osa omaa työtä ja arkea, eikä tilapäisten hankkeiden varassa toteutettu, tiedottaminen ja palaveriinkin osallistuminen olisi vähemmän haasteellista. Toisaalta myös tuotiin esille, että taidetoiminta vapautti sijaishuollon ammattilaisten resursseja omaan työhön, lisäsi työhyvinvointia ja antoi hengittävyyttä omaan työhön.

Sosiaalialalla hankkeita pidetään usein onnistuneita, mutta ongelmana on se, että uudet hankkeissa kehitetyt menetelmät eivät juurru osaksi päivittäistä toimintaa (Mainonen 2022, 7–12). Hankkeita myös pyritään arvioimaan juurtumisen näkökulmasta - onhan hanketyössä yhtenä vaikuttavuuden kriteerinä

toiminnan juurtuminen arkeen. Arviointeja eri hankkeiden onnistumisen välillä on kuitenkin tutkimuksen mukaan usein mahdotonta suorittaa. Tässä opinnäytetyössä kerättiin henkilökunnan kokemuksia taidelähtöisyydestä sekä kehittämisideoita taidelähtöisyyden juurruttamiseksi. Kartoittaminen on tärkeää toisaalta projektimaisen toiminnan ymmärtämisen suhteen sekä ammatillisuuden että työn kehittämisen kannalta. Opinnäytetyö antaa tietoa taidelähtöisyydestä liittyen työssä viihtymiseen ja osallisuuteen. Koska koulukotiympäristössä työskentelevät ammattilaiset ovat avainasemassa lastensuojeluasiakkaiden elämässä, on ammattilaisten näkemysten selvittäminen tärkeää myös lastensuojeluasiakkaiden kannalta.

Haastateltavat toivat esille taidetoiminnan monia hyötyjä mm. lasten tunnetaitojen, sosiaalisuuden ja yhteisöllisyyden kannalta, jotka ovat kaikki merkityksellisiä lastensuojelun asiakkaan osallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Aiemmassa tutkimuksessa on toisaalta tuotu esille huoli siitä, että lastenkodin tarjoama ”liika” tuki voi olla lapsen omaehtoisuuden kehittymisen kannalta haitallista, erityisesti siinä vaiheessa, kun lapsen tulisi siirtyä oppivelvollisuuden piiristä ammatillisen opintojen pariin. Mikäli lapsi ei ole löytänyt itselleen tukea oman identiteetin kehittämiseksi ja tapoja tutkia identiteettiä, voi yhteiskuntaan siirtyminen olla haastavaa (Tuomela 2022).

Tässä opinnäytetyössä esiin nousi taiteen voima identiteetin rakentamisessa. Myös aiempi tutkimus vahvistaa sen, että taide tarjoaa erinomaisen väylän oman itsen kanssa olemiselle, itsetutkiskelulle ja omaehtoisuuden kehittämiseksi - siis sen pohtimiselle kuka minä olen, mitä haluan ja minne haluan mennä (Känkänen 2013). Taide voi tarjota myös väylän korjaaville kokemuksille ja tämä on sijoitettujen lasten kohdalla erityisen tärkeää - onhan heillä usein takana monia hylkäämiskokemuksia ja kokemuksia luottamuksen rikkoutumisesta aikuisiin. Tässä opinnäytetyössä yhdeksi merkittäväksi tulokseksi nousi kokemus siitä, että taidetyöskentelyn myötä lasten aggressiivinen käytös on vähentynyt. Haastateltavien mukaan tilastollisestikin: aggressiivisten tilanteiden kirjauksia on ollut vähemmän taidetoiminnan alettua.

7 POHDINTA

Tässä opinnäytetyössä taidetyöskentelyä tarkasteltiin varsin laajasta perspektiivistä. Taidetyöskentely sijaishuollossa tarjoaa useita aiheita jatkotutkimukselle. Olisi kiinnostavaa selvittää taiteen merkitystä pelkästään koulunkäynnin haasteiden kannalta: kuinka taide tukee oppimista ja miten taide voisi vielä enemmän integroitua koulun varsinaiseen toimintaan ja opetussuunnitelmaan. Myös sosiaalialan näkökulmasta asiakassuunnitelman pohtiminen ja kehittäminen taidelähtöisyyden näkökulmasta olisi kiinnostavaa. Tarvittaisiin lisää tutkimusta siitä, miten asiakassuunnitelma voisi toimia enemmän lapsen kuntoutumis- ja hoitopolulla siten, että taidelähtöisyys olisi enemmän kirjoitettu asiakassuunnitelmaan. Myös lapsen itsemääräämisoikeuden toteutuminen ja taiteen kautta tapahtuvan identiteetin rakentuminen sekä taiteen vapauden ja kasvatustavoitteiden yhteensovittaminen, olisi kiinnostava jatkotutkimusaihe.

Moniammatillinen yhteistyö on hanketyössä ja lastensuojelussa keskeistä, ja vaikka moniammatillisuutta on tutkittu, on lisätutkimus tarpeellista, jotta moniammatillisuuden haasteet ja mahdollisuudet tulisivat edelleen kartoitettua taidelähtöistä toimintaa järjestettäessä. Tässä opinnäytetyössä toimintaympäristönä oli yksityinen lastensuojelulaitos, ja olisikin kiinnostavaa tehdä vertailevaa tutkimusta siitä näkökulmasta, miten taidelähtöisyys näyttäytyy eri koulukodeissa - onko eroja mm. valtion koulukotien ja yksityisten koulukotien välillä taidelähtöisen toiminnan toteuttamisessa. Myös tutkimus pelkästään tietyn ammattiryhmän tai pelkästään tietyn sosiaalialan ammattiryhmän - kuten lastensuojelutyössä toimivien omaohjaajien näkökulmasta olisi kiinnostavaa.

Taidetoiminta tukee haastateltujen mukaan sijaishuollon lasten ja nuorten hoito- ja kuntoutussuunnitelmaa, koulunkäyntiä ja koulu yhteisöön kiinnittymistä merkittävästi. Se että taidetoimintaa on jatkettu edelleen Kuulluksi -hankkeen jälkeen Kulttuuriosuuskunta ILMEen kanssa, on osoitus siitä, että Kuulluksi-hankkeen taidetoiminta on koettu merkityksellisenä. Tässä mielessä hanke on luonut väylää taiteen juurruttamiselle eli sille, että taidetoimintaa toteutetaan osana normaalia arkista toimintaa.

Kaiken kaikkiaan tämän opinnäytetyön tuloksissa näkyy, että taidelähtöisyyttä menetelmänä tulee vahvistaa lastensuojeluasiakkaiden kanssa, sillä haastateltavat kokivat taidetoiminnan kautta saatavan monia hyötyjä. Yhtenä laajana mutta toteutuessaan vaikuttavana kehittämisideana haastateltavat pohtivat

taidelähtöisyyden kirjoittamista osaksi lainsäädäntöä, sillä lastensuojeluasiakkaat hyötyvät suuresti taidetoiminnasta. Haastateltavien mukaan olisi hienoa, jos laki velvoittaisi tarjoamaan enemmän taidetoimintaa lastensuojeluasiakkaille.

LÄHTEET

- Eskola, J., Lätti, J., & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. PS-kustannus. Viitattu: 18.3.2025
- Heimonen, K. 2017. Taidelähtöiset menetelmät sosiaali- ja terveysalan henkilökunnan arjessa – miten käy hyvinvoinnin, työn ja taiteen? Teoksessa Väänänen, I.(toim.) *Taide käy työssä. Taidelähtöisiä menetelmiä työyhteisöissä*. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulun julkaisusarja C Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut, osa 74. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/133015/LAMK_2011_C_74.pdf?sequence=. Viitattu 10.11.2024.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki: University Press.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000 & 2022. *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki. University Press.
- Hoivatie Oy 2025. Verkkosivusto. Saatavissa: <https://www.hoivatie.fi/fi/>
- Hyvärinen, M. Suoninen E, & Vuori J. 2021. Teemahaastattelu. Teoksessa Vuori, J. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/>. Viitattu 30.11.2024.
- Hyrkäs, H. 2023. Experiences of social inclusion in and through Encounter Art®: creative group activity in social rehabilitation. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023120133563>
- Innokylä. 2024. *Toimintamallit. Taidekummi on voimauttavan taiteen lähettiläs*. Saatavissa: <https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/taidekummi-voimauttavan-taiteen-lahettilas>. Viitattu: 15.11.2024.
- Isola, A.-M. & Nousiainen, M. & Valtari, S. 2020. Osallisuustyö välineenä heikossa asemassa olevien vallan lisäämiseen. Teoksessa Suoninen-Erhiö, L., Pohjola A., Mirja S. & Simula. J. (toim.) *Sosiaaliala uudistuu. Tietopohjan ja vuorovaikutuksen kysymyksiä*. Helsinki: Huoltaja-säätiö.
- Järvikoski A, Takala E-P, Juvonen-Posti P, Härkäpää K. 2018. *Työkyvyn käsite ja työkykymallit kuntoutuksen tutkimuksessa ja käytännössä*. Kela, Sosiaali- ja terveysturvan raportteja. Helsinki.
- Kansallinen lapsistrategia. 2021. *Kansallinen lapsistrategia: Komiteamietintö*. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:18. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162864>. Viitattu:10.11.2024.
- Kiilakoski, T. ja Tervahartiala, M. (2015) Taiteen osallisuus, osallisuuden taide – Tulkintoja taidelähtöisten menetelmien käytöstä koulussa. *Sosiaalipedagogiikka*, 16, ss. 31–67. Saatavissa: <https://journal.fi/sosiaalipedagogiikka/article/view/122645>. Viitattu 26.4.2025
- Kuokkanen, K. 2021. Osallistumishankkeet ja osallistumisen kehittäminen. Teoksessa Suoninen-Erhiö, Lea, Anneli Pohjola, Mirja Satka & Jenni Simula (toim.) *Sosiaaliala uudistuu. Tietopohjan ja vuorovaikutuksen kysymyksiä*. Helsinki: Huoltaja-säätiö. Saatavissa: <https://www.huoltaja-saatio.fi/wp-content/uploads/2020/12/SU-ia.pdf>. Viitattu: 20.11.2024.

Kulttuuriosuuskunta ILME, verkkosivusto. 2024. Saatavissa: <https://www.kulttuuriosuuskuntailme.fi/>
Viitattu: 10.11.2024.

Kuulluksi-hanke, verkkosivusto. 2024. Saatavissa: <https://projects.tuni.fi/kuulluksi/> ja <https://lapsuudenhistoriaa.fi/tutkimushankkeet/kuulluksi-hanke-koneen-saatio/>. Viitattu: 10.11.2024.

Kylmä, J. & Juvakka T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Edita Prima Oy. Helsinki.

Känkänen, P. 2013. *Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – kohti tilaa ja kokemuksia*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalitieteiden laitos. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/handle/10024/104494>. Viitattu: 10.11.2024.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. 22.9.2000/812. Saatavissa: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>. Viitattu: 10.11.2024.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta 20.4.2023/741. Saatavissa: <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2023/741>. Viitattu 5.5.2025.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Viitattu: 10.11.2024.

Laki terveyden ja hyvinvoinnin alaisista suojeluyksiköistä (1379/2010). Saatavissa: <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/2010/1379>. Viitattu: 3.4.2025

Lastenoikeuksien keskusliitto. 2024. *Lapsen oikeudet*. Saatavissa: <https://www.lapsenoikeudet.fi/>. Viitattu: 10.11.2024.

Lastensuojelun käsikirja. 2024. THL, verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja>. Viitattu 10.11.2024.

Lilja-Viherlampi, L.-M. & Rosenlöf, A.-M. 2019. Moninäkökulmainen kulttuurihyvinvointi. Teoksessa I. Tanskanen. (toim.) *Taide töissä – Näkökulmia taiteen opetukseen sekä taiteilijan rooliin yhteisöissä*. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 256. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/handle/10024/227439>. Viitattu: 3.4.2025.

Lilja-Viherlampi, L.-M. 2021. Mitä on kulttuurihyvinvointi? *Musiikki* Vol 51 (4) Puheenvuorot 4/2021. Saatavissa: <https://doi.org/10.5186/musiikki.113252>. Viitattu: 12.3.2025

Mainonen, S. 2022. *Hanketyön vaikuttavuuden arviointi. HAIKU -mallin kehittäminen vaikuttavuuden arvioinnin tueksi*. Sosionomi (YAMK) opinnäytetyö. Metropolia.

Moisander, R. & Huovinen, H. 2018. *Taide- ja kulttuuripalveluiden juurruttaminen osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa*. ArtEssote – Taiteiden soveltava pilottihanke. Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä. Saatavissa: <https://issuu.com/essote/docs/artessote-raportti>. Viitattu 10.11.2024.

Nuorten ystävät 2025. Verkkosivusto. Saatavissa: <https://nuortenystavat.fi/>. Viitattu 25.5.2025.

Oppivelvollisuuslaki 30.12.2020/1214. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2020/1214>
Viitattu 26.4.2024.

- Perustuslaki* 1.6.1999/731. Saatavissa: <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/1999/731>. Viitattu: 26.4.2024.
- Perusopetuslaki* 21.8.1998/628. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1998/628>. Viitattu: 26.4.2024.
- Raivio, T. 2016. *Ehkäisevän lastensuojelun nykytila, haasteet ja tulevaisuus - Systemaattinen kirjallisuuskatsaus*. Lahden AMK. Sosiaalipedagogisen aikuistyön opinnäytetyö. Lahti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/114405/RAivio_Tuuli.pdf;jsessionid= Viitattu: 4.5.2025.
- Ranta, S. 2022. *Taidelähtöiset menetelmät tunteiden tulkkina lastensuojelussa - kirjallisuuskatsaus*. Laurea-ammattikorkeakoulu. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/748872/Ranta_Satu.pdf?sequence=2&isAllowed=. Viitattu 10.11.2024.
- Rantala, P. 2011. Taidelähtöisiä menetelmiä työyhteisöihin: Prosessianalyysi. Teoksessa: *Taide käy työssä*. (Verkkopublication). Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/133015/LAMK_2011_C_74.pdf?sequence=. Viitattu 10.11.2024.
- Reinikainen, K. 2012. *Työhyvinvointia tukevat voimavarat lastensuojelutyössä*. Pro gradu -tutkielma. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Rostila, I. 2001, *Tavoitelähtöinen sosiaalityö. Voimavarakeskeisen ongelmanratkaisun perusteet*. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/47920/>. Viitattu 2.4.2025.
- Sosiaalihuoltolaki* 20.12.2014/1301. Saatavissa: <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/2014/1301>. Viitattu: 10.4.2025.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2024. *Yksityiset sosiaali- ja terveystalvelujen tuottajat*. Saatavissa: <https://stm.fi/yksityiset-sotepalvelut>. Viitattu 28.4.2025
- Taikusydän 2025, Verkkosivusto. Saatavissa: <https://taikusydan.turkuamk.fi/info/taikusydan/>. Viitattu: 1.6.2025.
- Terveyden ja Hyvinvoinnin Laitos. 2024. Lastensuojelun käsikirja. Verkkopublication. Saatavissa: <https://valvira.fi/-/soterin-kehitystyö-etenee-sahkoinen-asiointi-sulkeutuu-ja-tiedot-siirretaan-valverista-soteriin> <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-valvonta>. Viitattu 10.4.2025.
- Tuomela, S. 2021. *Lastenkotien yhteydessä sijaitsevien kouluyksiköiden merkitys sijoitettujen lasten hoito- ja kuntoutusprosessille*. Opinnäytetyö YAMK. Sosiaali- ja terveysala, kliininen asiantuntija, mielenterveys ja päihdetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Työterveyslaitos. 2024. *Työkyky*. Saatavissa: <https://www.ttl.fi/teemat/tyohyvinvointi-ja-tyokyky/tyokyky>. Viitattu: 21.11.2024.
- Valvira. 2024. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvonta. Saatavissa: <https://valvira.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/omavalvonta>. Viitattu 28.2.2025.
- Vilka, H. 2021. *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus. Jyväskylä.

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/504 Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2018/540>. Viitattu 28.2.2025.

Valtioneuvosto 2020. *Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti*. Raportteja ja muistioita. 2020:28 Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162414>. Viitattu 10.11.2024.

Vähämäki, S. 2023. *Taide- ja kulttuuritoiminta osana työhyvinvoinnin edistämistä*. opinnäytetyö kulttuurihyvinvointi. Turun ammattikorkeakoulu
<http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2011/20111053>

LIITTEET

LIITE 1 TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Opinnäytetyön nimi: Kulttuurihyvinvointi ja taide lastensuojelun sijaishuollossa - Kokemuksia Kuulluksi -hankkeen taidetyöskentelystä koulukodissa

Opinnäytetyön tarkoitus

Opiskelen Centria-ammattikorkeakoulussa sosionomi AMK-tutkintoa. Opintoihin sisältyy opinnäytetyön tekeminen. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää lastensuojelun sijaishuollossa työskentelevien kokemuksia Kuulluksi -hankkeen taidetyöskentelystä Hoivatien koulukodissa. Tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan kehittää taidelähtöistä toimintaa lastensuojelun sijaishuollossa.

Tutkimukseen pyydetään mukaan henkilöitä, jotka ovat työskennelleet niiden lastensuojelun sijaishuollon asiakkaiden kanssa, jotka ovat osallistuneet Kuulluksi -hankkeen taidetoimintaan. Taidetoimintaa ovat toteuttanut Kulttuuriosuuskunta ILME: en ammattitaiteilijat Muhoksen yksiköissä 2023–2024. Tutkimukseen pyydetään osallistumaan 7 henkilöä. Tutkimus suoritetaan yksilöhaastatteluina. Haastateltavina ovat kolmen yksikön palveluvastaavat (3 henkilöä), erityistyöntekijä, koulun opettajat (2 henkilöä) sekä rehtori.

Opinnäytetyön ohjaajana toimii Anne Jaakonaho (lehtori, sosiaaliala) Centria-ammattikorkeakoulusta. Tällä opinnäytetyöllä on myös erillinen Kuulluksi -hankkeen ohjausryhmä: Mikko Oranen, Antti, Malinen, Marianne Notko ja Marita Oja

Opinnäytetyön tutkimuslupa saadaan Hoivatieltä ja Nuorten ystäviltä. Yhteyshenkilönä on Mikko Oranen.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Voit kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen, keskeyttää osallistumisen tai peruuttaa suostumuksesi syytä ilmoittamatta milloin tahansa tutkimuksen aikana. Tästä ei aiheudu Sinulle kielteisiä seurauksia. Keskeyttäessäsi tutkimukseen osallistumisesi tai peruuttaessasi antamasi suostumuksen, Sinusta siihen mennessä kerättyjä henkilötietoja, näytteitä ja muita tietoja ei käytetä osana tutkimusaineistoa, vaan ne hävitetään, mikäli niiden poistaminen aineistosta on mahdollista.

Opinnäytetyön kulku

Tähän opinnäytetyöhön sovitaan yksilöhaastatteluja 7 kpl, niiltä sosiaalialan ammattilaiselta ja koulukodin työntekijöiltä, joiden asiakkaat ovat osallistuneet Kuulluksi -hankkeen taidetoimintaan, josta on vastannut Kulttuuriosuuskunta ILME. Haastattelut etenevät teemoittain. Yksilöhaastattelu kestää n. 1 h.

Luottamuksellisuus, tietojen käsittely ja säilyttäminen

Haastatteluun osallistuminen on luottamuksellista. Henkilöllisyytesi sekä muut tunnistettavat tiedot ovat ainoastaan tutkimuksen tekijän tiedossa. Opinnäytetyön tekijällä on luottamuksellisia tietoja koskeva vaitiolovelvollisuus.

Kerätty haastatteluaineisto säilytetään ja käsitellään ainoastaan tutkimuksen tekijän toimesta ja se säilytetään erillisellä laitteella tietoturvallisesti. Paperiaineistot säilytetään lukitussa tilassa. Tietojärjestelmiin sähköisesti tallennetut ja niissä käsiteltävät aineistot on suojattu teknisillä toimenpiteillä ja niiden käyttöoikeudet on rajattu vain opinnäytetyön tekijälle. Opinnäytetyön tekijä sitoutuu opinnäytetyön kaikissa vaiheissa käsittelemään aineistoa niin, että tutkimukseen osallistuvien yksityisyys ja tietosuojaturvataan. Aineistoa ei luovuteta kenellekään ulkopuoliselle tutkimusprosessin aikana. Opinnäytetyöhön liitetään aineistonhallintasuunnitelma ja tietosuojaseloste, jossa nämä periaatteet on käyty tarkasti läpi.

Aineisto käsitellään ja tulokset esitetään hyvää tutkimusetiikkaa noudattaen siten, ettei yksittäisen henkilön vastauksia voida tunnistaa missään tutkimuksen vaiheessa. Henkilötiedot anonymisoidaan haastattelujen tallenteista tehdyissä tekstitiedostoissa niin, etteivät yksittäistä henkilöä koskevat tiedot ole enää tunnistettavassa muodossa.

Haastattelutallenteet tuhoataan niiden auki kirjoittamisen jälkeen. Kerätty aineisto tuhoataan opinnäytetyön julkaisun jälkeen arviolta heinäkuussa 2025. Aineistosta poistetaan henkilötiedot ja muut tunnistettavat tiedot ja haastattelumateriaali käsitellään teemoittain, niin että haastateltavien henkilöllisyys ei käy ilmi.

Tämän tutkimuksen kautta osallistujat voivat omalta osaltaan olla kehittämässä taidelähtöistä toimintaa. Samalla tutkimus palvelee organisaation toimintojen kehittämistä ja lisää ymmärrystä hanketyön kautta toteutetusta taidetoiminnasta. On tärkeää, että myös sosiaalialan ammattilaisten näkemyksiä taidetoiminnasta kuullaan, jotta ymmärretään, miten toteutettu taidetoiminta on onnistunut ja miten sitä voisi kehittää jatkossa.

Tutkimuksesta mahdollisesti aiheutuvat riskit, haitat ja epämukavuudet sekä niihin varautuminen: Tutkimukseen osallistumisesta ei odoteta aiheutuvan riskejä, haittoja tai epämukavuuksia.

Opinnäytetyön kustannukset ja korvaukset tutkittavalle sekä opinnäytetyön rahoitus: Opinnäytetyön toteuttaminen tapahtuu osana Hoivatie Oy:n toimintaa ja se toteutetaan yhtenä organisaation kehittämistehtävänä. Haastattelut pidetään yhdessä sovitussa tiloissa. Tutkimukseen osallistumisesta ei makseta palkkiota. Tällä opinnäytetyöllä ei ole erillistä rahoittajaa.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Opinnäytetyö valmistuu arviolta toukokuussa 2025 ja on luettavissa sähköisesti Theseus-tietokannasta (www.theseus.fi).

Lisätietoja Sanna-Maija Karjalainen, yhteystiedot: sanna-maija.karjalainen@centria.fi p.050-521 7155 Centria-ammattikorkeakoulu

LIITE 2 SUOSTUMUSLOMAKE**Suostumus osallistua tutkimukseen****Opinnäytetyön nimi**

Kulttuurihyvinvointi ja taide lastensuojelun sijaishuollossa - Kokemuksia Kuulluksi -hankkeen taide-työskentelystä koulukodissa

Opinnäytetyön tekijä

Sanna-Maija Karjalainen

Yhteystiedot: sanna-maija.karjalainen@centria.fi p.050-521 7155

Minua on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun tutkimukseen. Olen lukenut tutkimusta koskevan tiedotteen. Tarvittaessa lisäksi (jos kyseessä esim. haastattelututkimus) tiedotteen sisältö on kerrottu minulle myös suullisesti, minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kysymyksiini. Olen myös lukenut ja hyväksyn tietosuojaselosteen. Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen.

Osallistun tähän tutkimuksen vapaaehtoisesti. Minulla on mahdollisuus keskeyttää osallistumiseni missä tahansa tutkimuksen vaiheessa syytä ilmoittamatta. Voin myös peruuttaa antamani suostumuksen milloin tahansa ennen tutkimuksen päättymistä. Jos keskeytän tai peruutan suostumukseni, siihen asti antamiani tietoja voidaan käyttää tutkimuksessa. / Jos keskeytän tai peruutan suostumukseni, siihen asti antamiani tietoja ei käytetä osana tutkimusaineistoa, vaan ne hävitetään.

Olen myös tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia, henkilöllisyyteni jää vain opinnäytetyön tekijän / tekijöiden tietoon, minua koskevaa aineistoa käytetään vain kyseiseen opinnäytetyöhön, aineistoa ei luovuteta kenellekään ulkopuoliselle tutkimusprosessin aikana ja tutkimusaineisto tuhoetaan opinnäytetyön julkaisun jälkeen.

Kun suostumus pyydetään paperilomakkeella

Olen lukenut ja ymmärrän tutkimustiedotteen. Olen lukenut ja hyväksyn tietosuojaselosteen. Annan tietoisesti suostumukseni minua koskevan aineiston käyttämiseen opinnäytetyössä.

Tämä suostumus on tehty kahtena kappaleena, joista toinen on suostumuksen antajalle ja toinen opinnäytetyön tekijälle.

Paikka ja päivämäärä _____

Suostu-

Paikka ja päivämäärä _____

Suostu-

Kun suostumus pyydetään sähköisesti

Olen lukenut ja ymmärrän tutkimustiedotteen

- Kyllä
- Haluan lisätietoja _____

Olen lukenut ja hyväksyn tietosuojaselosteen (linkki tietosuojaselosteeseen tai tietosuojaseloste tekstinä)

- Kyllä
- Haluan lisätietoja _____

Annan tietoisesti suostumukseni minua koskevan aineiston käyttämiseen opinnäytetyössä.

- Kyllä
- Ei

LIITE 3 HAASTATTELUKYSYMYKSET

TAUSTAKYSYMYKSET

- Ammatti
- Roolisi suhteessa asiakkaisiin, jotka ovat osallistuneet taidetyöskentelyyn
- Miten usein työskentelet asiakkaan kanssa
- Moneenko taidetuokioon osallistuit
- Asiakastyöskentelysi keskeiset tavoitteet
- Työkokemus lastensuojelussa ja koulukotiympäristössä

TEEMA 1: KUULLUKSI -HANKKEEN TAIDETYÖSKENTELYN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

1. Millaisia ajatuksia sinulla on Kuulluksi -hankkeen taidetyöskentelystä?
2. Osallistuitko itse taidetyöskentelyyn tai sen ohjaamiseen?
3. Millaisena näet Kuulluksi -hankkeen tavoitteet ja niiden toteutuksen?
4. Näkyivätkö hankkeen tavoitteet toteutuneessa taidetoiminnassa?
5. Mikä on mielestäsi taiteilijan rooli taidehankkeessa ja mitä lastensuojelun asiakkaiden kanssa työskentely edellyttää taiteilijalta?

TEEMA 2: PROJEKTIMAINEN TYÖSKENTELY OSANA SIJAISHUOLLON ARKEA

6. Millaisena näet hanketyön osana sijaishuollon arkea?
7. Kuinka aktiivista asiakkaiden osallistuminen taidetyöskentelyyn oli?
8. Miten taidetyöskentely mielestäsi onnistui?
9. Miten taidetyöskentely sopii lastensuojelun asiakkaille?
10. Vaikuttaako hanketyö työyhteisöön?
11. Vaikuttaako taidetyöskentely työhyvinvointiin?

TEEMA 3: TAIDETYÖSKENTELY: OSALLISUUS JA HYVINVOINTI

12. Onko taidetyöskentely mielestäsi aiheuttanut muutoksia asiakkaissa?
13. Edistääkö taidetyöskentely mielestäsi asiakkaan hyvinvointia ja kuntoutumista?
14. Onko taidetyöskentely vaikuttanut asiakkaiden tunneilmaisuun?

15. Onko taidetyöskentely aiheuttanut asiakkaisissa uusia tunnereaktioita?
16. Onko taidetyöskentely vaikuttanut kaverisuhteisiin tai vuorovaikutukseen?
17. Näkyykö taidetoiminnan myötä muutoksia yhteisöllisyydessä?
18. Onko taidetyöskentelyllä ollut vaikutusta oppimiseen ja koulussa käyntiin?
19. Onko asiakkaiden kohtaaminen omassa työssäsi muuttunut taidetyöskentelyn myötä?

TEEMA 4: JUURRUTTAMINEN JA TAIDELÄHTÖISYYS OSANA OMAA TYÖTÄ

20. Käytätkö luovia menetelmiä ja taidetta omassa työssäsi?
21. Edistääkö Kuulluksi -hankkeen taidetyöskentely oman työsi tavoitteita ?
22. Näetkö taidelähtöiset menetelmät osaksi omaa ammatillisuuttasi ja sen kehittämistä?
23. Onko asiakassuunnitelman tavoitteilla ja taidetyöskentelyn tavoitteilla mielestäsi yhtäläisyyksiä?
24. Millaisia toiveita/ kehittämisasiideoita sinulla on liittyen lastensuojelussa tapahtuvan taidetoiminnan suhteen?
25. Millaiseksi näet taidetyöskentelyn mahdollisuudet jatkossa yksikössäsi osana arkea?
26. Näetkö taidetyöskentelyllä isompaa roolia lastensuojelutyössä?
27. Mitä taidetyöskentelyn pysyvä juurtuminen vaatii?
28. Tarvitaanko taiteilijavetoista työskentelyä vai voisiko taidetoimintaa toteuttaa sosiaalialan ammattilaiset?

LIITE 4 AINEISTON ANALYYSILUOKAT

TAULUKKO 1.

Kokemukset taidetyöskentelystä ja sen tavoitteista lastensuojelun sijaishuollossa

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka		
esimiehen rooli ja tuki tärkeä taidetyöskentelylle	koulukotiympäristössä työskentelevien ammattilaisten rooli taidetyöskentelyssä			
huomioitava vaitiolovelvollisuus taidetyöskentelyssä				
sekä henkilökunta että taiteilijat voivat ohjata taidetta				
taidetoimintaan tarvittaessa osallistuu opettajat				
taidetyöskentelyssä nousseiden aiheiden jatkotyöstö mahdollista ammattilaisten kanssa				
hidas luottamuksen rakennus nopeutuu tutun aikuisen ammattilaisen läsnä ollessa taideprojektissa				
vaikka henkilökunta kohtelee lapsia lempeästi, on sijaishuoltokokemus lapselle raskas				
henkilökunta on jotenkin mukana taideprosesseissa				
nousseiden tunteiden terapeutin jatkokäsittelymahdollisuus varmistettu yksiköissä				
henkilökunnan kiinnostus taiteeseen tärkeä lähtökohta				
sijaishuolto on muuttunut ja on yhteydessä muuhun maailmaan nykyään enemmän			toimintakulttuuri koulukotiympäristössä	sijaishuollon ja koulukotiympäristön merkitys taidetoiminnassa
työläät alan lupa-asiat vaikuttavat taidetoimintaan				
koulukodin rooli muuttunut oppilaiden valinnan myötä, haastavimmat lapset seulottu pois				
koulun rooli kannustava, taideprosesseissa rinnalla				
koululla tietoinen taidetoimintakulttuurin edistäminen				
erottautuminen muista kouluista taidetoiminnan takia				
taidetyöskentelyn myötä nuori ei ole kertonut kaltoinkohtelun kokemuksista sijaishuollossa				
koulukodilla pitkä historia taidepajatoiminnasta				
lapsen työskenteleminen koululla eri työtehtävien, myös taiteen kautta, saa tuntemaan itsensä merkitykselliseksi yhteisössä nk. työmiesideologia				
myös yksikköjen viikkosuunnitelmassa huomioitu asiakkaan taiteelliset vahvuudet				
koulukoti tehnyt paljon taideyhteistyötä yliopiston ja eri hankkeiden kanssa				
koululla pidetyt taidenäyttelyt vaikuttavat viihtyvyyteen hankkeessa ja koulussa sama ajatus omanarvon-tunteen vahvistaminen lapsella				
koululla kysytään lapsen mielipidettä säännöllisesti				
koulu kannustaa vapaaehtoisuuden kulttuuriin				
Koulukodin rooli muuttunut kielteisen julkisuuden ja kohujen myötä				
ulkopuolinen projekti mahdollistaa opettajan enemmän keskittymään omaan työhönsä				

taidetyöskentely auttaa opettajia irtaantumaan liiallisista rutiineista omassa työssään	työtapojen rikastuminen	taidetoiminnan hyödyt
taidetoiminta mahdollistaa muun kuin digitaalisuuden ja opettaa omatoimisuutta lapsille		
taidetoiminta tukee koulunkäyntiä ja opetusta		
asiakkaat pyytävät enemmän luovaa toimintaa hankkeen myötä		
opettaja kokee kekseliääksi työskentelymenetelmäksi sanataideharjoitukset ajatuksien esilletuomiseksi	vuorovaikutuksen ja luottamuksen vahvistuminen	
taiteen kautta rakentuu ja vahvistuu luottamussuhde		
lasten aggressiutilanteiden väheneminen taidetoiminnan myötä: vähemmän kirjauksia		
taidetyöskentely mahdollisti lapsen kohtaamisen ilman kasvatusroolia		
omaohjaajat jatkoivat taiteilijoiden kanssa aloitettua työskentelyä		
taide mahdollistaa kohtaamisen ja lapsen näkemisen ilman tavoitteellisuutta ja ilman tämän haasteita		

TAULUKKO 2.

Kokemukset projektimaisesta taidetyöskentelystä koulukotiympäristössä

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
hyvää taidetyöskentelyn viikoittaisuus ja säännöllisyys	taidetoiminnan organisointi	projektimaisen taidetyöskentelyn edut
lapset osallistuivat hyvin koska projekti pitkäkestoinen ja tapahtui koulukotiympäristössä		
taide sopii lastensuojelun strukturoituun arkeen, koska toiminta ollut ennakoitavaa ja säännöllistä		
projektien ei aina tarvitse kestää kauan		
säännöllisyyden vuoksi oppilaat odottivat taidepäivää		
toimivinta taidetyöskentely on, kun taideprojektilla on alku ja loppu ja myös jatkumoa		
projekti onnistui lasten kannalta hyvin, koska tapahtui koulukotiympäristössä		
lasten toivoivat projektin jatkuvuutta		
lapsille hyväksi projektimaisuus ja ulkopuolisuus		
toiminta järjestetty hankkeen puolelta hyvin		
nuorien mukaan taidetyö parasta koulupäivässä	toiminta tuo monipuolisuutta lasten arkeen	
projektin myötä nuorten luova tekeminen lisääntynyt muualla sijaishuollossa		
taidetoiminta lasten kouluviikon kohokohta		
lapsilla on hyvin vähän noussut traumaattisia asioita pintaan projektimaisessa taidetyöskentelyssä		
lasten ja nuorten taiteen tekeminen on laadultaan erilaista ohjaajan läsnä ollessa		
hyvä että taideohjaaja on koulun ulkopuolinen henkilö		

taiteilija eri asemassa kuin henkilökunta ja voi keskittyä pelkästään taiteeseen eikä arjen asioihin	taiteilijoiden rooli taidetyöskentelyssä	
taiteilijan toimiminen strukturoidun raamin sisällä mahdollistaa vapauden luoda ja onnistua		
taiteilijoilla omaa osaamista kyky kuunnella nuoria		
hankkeen taiteilijat osanneet lähestyä asiakkaita		
taiteilija tuo erityisosaamista yksikköön taidevälineiden ja materiaalien sekä ideoiden suhteen		
taiteilija tuo lisäarvoa luovaan toimintaan, koska keskittyy pelkästään taidetyöskentelyyn		
taiteilijoiden työskentely omalla persoonalla on mahdollistanut hyvän vuorovaikutuksen lasten kanssa		
taiteilija on eri roolissa kuin ohjaaja		
taiteilijat pyytäneet mukaan ohjaajia taidetuokioihin		
taiteen vapauden säilyttämiseksi on hyvä, että taiteilija työskentelee eri roolissa kuin kasvatushenkilökunta		
taiteilijan helpompi säilyttää taiteen vapaus kuin koulun kasvatustehtävästä huolehtivien ammattilaisen		
kokee surua siitä, että ohjaajat eivät tunne asiakkaiden kanssa työskennelleitä taiteilijoita	moniammatillinen yhteistyö	haasteet projektimaaisessa taidetyöskentelyssä
taiteilijoiden yhteistyö ei riittävää ohjaajien kanssa		
ohjaajat eivät aina tiedä mitä taidetoiminnassa on tehty		
toimiminen monen eri lainsäädännön kanssa haaste		
omaohjaaja ei tiennyt taidetoiminnan sisällöstä	tiedottaminen	
sosiaalityöntekijöitä ei ole tiedotettu tarpeeksi taidetoiminnan sisällöstä		
taiteilijat eivät ole tiedottaneet riittävästi vaativan ja ehon yksikköjä toiminnasta		
projektin alussa projektin aikataulut epäselvät	haasteet lasten osallistumisessa	
projektin alussa lapsi poistunut taidetunnilta ja tullut luokkaan, mutta myöhemmin ei enää		
lastensuojelulapset, jotka eivät kykene olemaan koulussa eivät voi osallistua taidetoimintaan		

TAULUKKO 3.

Taidelähtöinen toiminta osallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
taide avaa kipeiden asioiden käsittelymahdollisuuden	tunnetaitojen kehittyminen	taidetoiminnan yhteys hyvinvointiin
lastensuojeluasiakkaille toiminnallinen ja ei-kieltä painottava taidetyöskentely sopii hyvin		
taidetoiminta pakottaa pysähtymään, tunnetyöstöön		
taidetoiminta turvallista kaaosta asiakkaille	voimavarojen havaitseminen	
nuorien vahvuuksien löytäminen on innostanut heitä		
projekti ollut lapselle turvallinen paikka taidekokeilulle		
taide rentouttaa oppilaita		
taide tuo esille piilevää lahjakkuutta		

koska oppilailla ei ole välttämättä akateemiset taidot vahvat, tuo taide keinon käsitellä omia asioita	taiteen merkitys identiteetin rakentumisessa	
vaikka taide nostattanut välillä lapsella turhautumisen tunteita, on hän jatkanut projektissa mukana		
lapselle hienoa taideaikaansaannoksensa huomaaminen		
nuori muuttunut avoimemmaksi taidetoiminnan edettyä		
taide vahvistaa koulumyönteisyyttä	yhteisöllisyyden kokemus	taidetoiminta osallisuuden vahvistajana
taidetoiminta osaltaan istuttaa nuoren yksikköön		
toiminnan alettua huomattu taiteen sosiaalinen tilaus		
taiteen kautta sosiaalisten taitojen harjoittelua	ilmaisu- ja vuorovaikutustaidot	
osallistuessaan nuori ylitti pelkonsa kasvojen menettämisestä		
nuoret ilmaisevat taiteessa itseään voimakkailla ilmauksilla ja huumorilla joutumisestaan sijaishuoltoon		
taideilmaisu laskee puolustusmuureja alemmaksi		
lapset rohkeampia taidetyöskentelyn myötä		
taidetyöskentely rohkaisi lasta verbaaliseen ilmaisuun		
taidetoiminta lisää luontevaa vuorovaikutusta		
luova työskentely antaa lisää ilmaisukeinoja tunteiden ja ajatusten esilletuomiseksi		
taide edistää kuntoutumista	taidetoiminta edistää kuntoutumista	
taide tarjoaa lapsen näkökulmasta puolueettoman maaperän sosiaali-, terveystuollon ja koululaitoksen rinnalle		
taide tuo vaihtelua normiarkeen ja kuntouttaa		
lapsi voi käsitellä syvällisemmin kaiheartavia asioita		
lasten taiteessa näkyy kipu hänen asemastansa lasten-suoja-luasiakkaana ja normaalin lapsuuden puuttuminen		
taiteen avaama keskusteluyhteys vähentää suuresti lapsen kokemaa stressiä, painetta ja ahdistusta		

TAULUKKO 4.

Taidelähtöisen toiminnan kehittäminen ja juurruttaminen

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
taidetoimintaa on jatkettu yksiköissä ilman hanketta	Taidelähtöisyyden hyödyntäminen (sijaishuollon ammattilaisten työskentelyssä)	toimintaympäristön kehittäminen
taidetta tulisi lisätä tietoisena ammatillisena osaamisena		
asiakassuunnitelmaan voisi jatkossa kirjata, että taidetoiminnasta apuja asiakkaan haasteisiin, esim. tunne-elämän haasteet		
lisää tietoutta taidelähtöisyydestä sijaishuoltoon		
ohjaajat enemmän mukaan taidetoimintaan, koska se edistää kuntoutumista	resurssointi projektimaisessa taidetyöskentelyssä	
enemmän resursseja taidehankkeessa koordinoituihin		
enemmän työskentelyaikaa taidehankkeessa sijaishuollon ja taiteentekijöiden koordinoimiseksi		
lasten ja nuorten omaohjaajien tulisi paremmin tietää taidetyöskentelystä ja sen tavoitteista		

koulukotien välille enemmän kulttuuriyhteistyötä	yhteistyön ja moniammatillisuuden vahvistaminen	
tulisi kouluttaa henkilökuntaa toimimaan monen eri lainsäädäntöjen välissä enemmän terveydenhuolto-, sosiaali- ja opetusala		
omaohjaaja enemmän mukaan taidetyöskentelyyn		
hankkeen moniammatillisiin yhteisten kokoontumisten ja tapahtumien järjestäminen paremmin niin, että paikalle pääsisivät kaikki ammattiryhmät	Tiedottaminen ja taidetoiminnan näkyvyys	
taidehankkeet voisivat näkyä enemmän ulospäin sekä lasten kanssa työskenteleville että laitoksen ulkopuolella		
omaohjaajia voisi tiedottaa projektien taidetoiminnasta enemmän		
enemmän tiedottamista taidetoiminnan tavoitteista ja etenemisestä myös muille kuin koulun opetushenkilökunnalle, kuten sosiaalityöntekijälle		
järjestettävä selkeä aloituspalaveri ennen taidetoimintaan osallistumista, johon sitouttaa osallistumaan yksiköt		
enemmän säännöllistä tiedottamista ja taideprojekteista koko henkilökunnalle	koordinoinnin kehittäminen	
keskustelua hankkeiden alussa enemmän taiteesta ja sen luonteesta		
pakollinen starttipalaveri hankkeiden alkuun, johon koko kasvatushenkilöstö ja taidetoiminnan toteuttajat osallistuvat, jossa käytäisiin läpi yhteiset pelisäännöt		
koordinointi hankkeen ja koulukotihenkilökunnan välillä vaatisi enemmän aikaa ja resursseja	taidekoulutuksen lisääminen koulukotiympäristössä työskenteleville	
lisää taidekoulutusta koko henkilökunnalle		
taidekoulutusta lisää henkilökunnalle, jotta henkilökunta rohkaistuu käyttämään enemmän luovia menetelmiä omassa työssään	Taidetoiminnan tietoinen juurruttaminen	
enemmän järjestää koulun henkilökunnalle taidepajoja		
toive taidehankkeen olevan pitkäkestoisuudesta		
koulu haluaa omatoimisesti jatkaa ja laajentaa taidetoimintaa hankkeen jälkeen		
juurruttaminen tarvitsee henkilökunnan innostusta toimintaan		
opettaja toivoo pysyvää taidetoimintaa	Taidetoiminnan organisointi osaksi arkea	
taidetoiminta sopii jatkossa kouluun, koska siellä valmis strukturi ja koska lapsen harrastamiseen lähteminen haasteellista		
mikäli toiminta pysyvää koulupäivän sisällä tulee opettajat sitouttaa enemmän toimintaan		
osan taidetoiminnasta voisi toteuttaa etänä	Taide- menetelmät	
enemmän taidepäiviä yksikköihin		
taidetoiminnassa voisi olla enemmän kehollista ilmaisua kuten teatteria, joka rohkaisee heittäytymiseen		
toimintaa olisi hyvä saada koulupäivän ulkopuolelle		

sijaishuollon asiakkaille pitäisi kuulua taidetoiminta ulkopuolisten toteuttamana	Lainsäädäntö ja velvoittavuus	Kulttuuri-oikeuksien vahvistaminen
toive saada lainsäädäntöön kirjaus, että kaikille lastensuojeluasiakkaille tarjottaisiin taidelähtöistä toimintaa, sillä he hyötyvät siitä suuresti		
koska lapsella ei ole taidetoiminnasta kokemusta eikä valmiuksia hakeutua harrastuksiin, olisi toiminnan oltava pakollista koulupäivän aikana		
lasten taidetoimintaan osallistumista tulisi velvoittaa enemmän, sillä asiakasryhmä hyötyy taidelähtöisyydestä suuresti		